

Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta
Fysioterapian koulutusohjelma

Minna Mattila, Heidi Nousiainen, Saara Putkonen

TUU MUKAAN, LIIKUTAAN KIMPASSA!

– kaikille lapsille ja nuorille saavutettava leiri järjestäjän näkökulmasta

TIIVISTELMÄ

Minna Mattila, Heidi Nousiainen, Saara Putkonen

TUU MUKAAN, LIIKUTAAN KIMPASSA! – kaikille lapsille ja nuorille saavutettava leiri järjestäjän näkökulmasta, 83 sivua, 4 liitettä

Saimaan ammattikorkeakoulu, Lappeenranta

Sosiaali- ja terveysala, fysioterapian koulutusohjelma

Opinnäytetyö, 2011, ohjaaja lehtori Sanna Spets

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli toteuttaa yhteistyössä Etelä-Karjalan liikunta ja urheilu ry:n kanssa kaikille lapsille ja nuorille kokonaisvaltaisesti saavutettava sporttileiri kesällä 2011 Imatralla. Työelämän edustajana EKLU ry:stä toimi lasten ja nuorten liikunnan kehittäjä Lasse Heiskanen. Tuotosta varten tavoitteena oli selvittää, mitä kaikkea järjestäjän on huomioitava muuntaessaan yleisleiriä soveltavaksi myös erityistä tukea tarvitseville lapsille ja nuorille. Lisäksi arvioitiin saavutettavuuden toteutumista soveltavalla sporttileirillä kesällä 2011.

Aineistonkeruumenetelminä käytettiin aktiivista osallistuvaa havainnointia havainnointilomakkeita apuna käyttäen sekä leirille osallistuneille erityislapsille suunnattua palautekyselyä. Aineiston teorialähtöisen sisällönanalyysin runkona käytettiin SWOT-analyysia. Palautekyselyn strukturoidut vastaukset analysoitiin määrällisellä sisällönanalyysilla.

Opinnäytetyön osana leiriympäristöön tehtiin esteettömyyskartoitus, jonka pohjalta kirjoitettiin esteettömyyskartoitusraportti EKLU ry:n käyttöön. EKLU ry:n valmis leiri-ilmoittautumislomake muokattiin soveltavaa leiriä varten sopivaksi. Soveltavan leirin markkinointia varten kartoitettiin sopivat tiedotuskanavat. Kesän 2011 soveltavalla sporttileirillä osa opinnäytetyöryhmästä toimi avustajina erityistukea tarvitseville lapsille ja otti yhteyttä kyseisten lasten vanhempiin ennen leirin alkua. Ennen varsinaista leiriä kimpanvetäjille pidettiin käytännönläheinen leiri-info, jonka tarkoituksena oli valmistaa kimpanvetäjiä leirillä toimimiseen ja kimpan pelisääntökeskustelun johtamiseen.

Leirin järjestäjän sisäisiä vahvuuksia ovat pelisääntökoulutus kimpanvetäjille, ohjatun oivaltamisen käyttö ohjaustapana ja erityistä tukea tarvitsevien lasten avustajien mukanaolo leirillä. Lisäksi fyysisesti esteetön ympäristö tärkeältä osaltaan mahdollistaa osallistumisen ja parantaa viihtymistä leirillä. Sisäisiin heikkouksiin lukeutuvat fyysisen ympäristön haasteet, häiriötekijät ruokailutilanteissa, haastavat leikit ja lajit sekä koti-ikävä. Ulkoisina mahdollisuuksina nähtiin ohjaajien ja lasten suvaitsevaisuus sekä ohjaajien soveltamisvalmiudet. Ulkoisia uhkia ovat kimpanvetäjien ja ohjaajien kokemattomuus ja passiivisuus sekä lasten sopeutumisvaikeudet. Erityistä tukea tarvitsevat lapset ovat valmiita osallistumaan samalle leirille jatkossakin.

Jatkotutkimusaiheena voidaan selvittää kimpanvetäjien ja muiden leirille osallistuneiden lasten kokemuksia samasta soveltavasta leiristä. Lisäksi leirin kehittäminen edelleen saavutettavammaksi tämän työn pohjalta on tarpeen.

Asiasanat: saavutettavuus, esteettömyys, inkluusio, lapset, leiri, erityisliikunta

ABSTRACT

Minna Mattila, Heidi Nousiainen, Saara Putkonen

An accessible camp for all children and adolescents from the organizers' point of view, 83 pages, 4 appendices

Saimaa University of Applied Sciences, Lappeenranta

Health Care and Social Services, Degree Program in Physiotherapy

Bachelor's Thesis, 2011

Instructor: Senior Lecturer Sanna Spets

The purpose of this functional thesis was to carry out in full an accessible sports camp for all types of children and adolescents in the summer of 2011 in Imatra. The thesis was made in co-operation with South Karelia Exercise and Sport Association (EKLU). The work life representative from EKLU was Lasse Heiskanen, the developer of children's and adolescent's exercise. The goal of the study was to determine what the organizer has to pay attention to when modifying a general camp into a camp attainable by children and adolescents with special needs. In addition, the accessibility of the sports camp in the summer of 2011 was evaluated.

The data was collected with active participative observation using an observation form and with a feedback query for the children with special needs who participated in the camp. An SWOT analysis was used as the outline for the theory oriented content analysis. The structured answers of the feedback queries were analyzed with quantitative content analysis.

As part of the study, an accessibility survey of the camp environment was done and a report based on it was written. The organizer's standard electric application form was modified to be suitable for an all-access camp. The suitable information channels were settled for marketing the camp. Part of the group attended in the summer of 2011 sports camp as assistants for the children with special needs. They also were in contact with the parents of those particular children before the camp. There was held a camp information session for group leaders before the camp started so that they could prepare for how to act during the camp and leading the ground rules conversations.

The internal strengths of the organizer are ground rules training for group leaders, controlled insight as a control manner, and assistants for the children with special needs in camp. Also, the physically accessible environment enables participation and improves satisfaction in camp. The internal weaknesses include the challenges of the physical camp environment, disturbance factors in dining situations, finding challenging games and sports, and dealing with homesickness. External opportunities are the tolerance of the leaders and children, and the instructors' adapting skills. External threats include the inexperience and passivity of the leaders and sports instructors, and the children's difficulty to adapt. Children with special needs are willing to participate in the same kind of camp again in the future.

Keywords: Accessibility, Camp, Children, Inclusion, Special Needs

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 SOVELTAVA LIKUNTALEIRI.....	8
2.1 Inklusio	9
2.2 Leiri inklusion muotona	10
2.3 Erityislapsi leirillä.....	12
2.4 Liikunnan merkitys erityistä tukea tarvitsevalle lapselle	15
2.5 Etelä-Karjalan liikunta ja urheilu ry kesän 2011 leirijärjestäjänä	18
3 SOVELTAVAN SPORTTILEIRIN SAAVUTETTAVUUS	20
3.1 Rakennettujen ympäristöjen saavutettavuus	22
3.1.1 Kuuntelu- ja näköympäristö	22
3.1.2 Opastus	24
3.1.3 Ulkotilat.....	25
3.1.4 Sisäänkäynti	26
3.1.5 Liikkuminen ja toimiminen sisätiloissa.....	27
3.1.6 Kesäleirillä huomioitavat tilat	27
4 OPINNÄYTE TYÖN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	31
5 LEIRIN TOTEUTUS OPINNÄYTETYÖNÄ	32
5.1 Esteettömyyskartoitus	34
5.2 Saavutettava ilmoittautumislomake	35
5.3 Leirillä avustaminen ja yhteydenotot vanhempiin ennen leiriä	37
5.4 Kesäleirin leiri-info.....	39
5.5 Pelisäännöt	40
6 SAAVUTETTAVUUDEN ARVIOINTIMENETELMÄT JA AINEISTON ANALYSOINTI	43
6.1 Havainnointi	43
6.2 Palautteen kerääminen kyselyllä	45
6.3 Aineiston analysointi sisällönanalyysillä	47
7 TULOKSET	52
7.1 Sisäiset vahvuudet ja heikkoudet.....	52
7.2 Ulkoiset mahdollisuudet ja uhat	58
8 POHDINTA	62
8.1 Järjestäjän nykyiset vahvuudet ja heikkoudet	62
8.2 Järjestäjän tulevaisuuden mahdollisuudet ja uhat.....	67
9 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS.....	71
9.1 Tiedonkeruumenetelmien luotettavuus	71

9.2 Analyysin ja tulosten luotettavuus	73
9.3 Eettisyys	75
KUVAT.....	78
LÄHTEET	79

LIITTEET

- Liite 1 Leirien esteettömyyden kartoituslomake
- Liite 2 Ilmoittautumislomake
- Liite 3 Palautekysely
- Liite 4 Havainnointilomake

1 JOHDANTO

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisemassa liikuntapolitiikan arviointiraportissa todetaan erityisliikuntapalveluissa olevan yhä parannettavaa. Erityistä tukea tarvitsevista lapsista vain kymmenesosa osallistuu kuntien organisoituun liikuntaan. Erityisliikunnan näkökulmat tulisikin kiinnittää paremmin osaksi lajiliittojen ja seurojen toimintaa. (Valtion liikuntaneuvosto 2011.) Valtion liikuntaneuvoston erityisliikunnan jaoston (2007) tavoitteena on saada tarjolle erilaisia harrastusmahdollisuuksia myös erityistukea tarvitseville lapsille ja nuorille erityisliikunnan järjestöjen lisäksi myös yleisissä urheiluseuroissa.

Erityistä tukea tarvitsevat lapset hyötyvät liikunnasta paitsi fyysisten, myös tiedollisten, emotionaalisten ja sosiaalisten vaikutusten kautta (Alaranta, Kannisto & Rissanen 1999). Lasten ja nuorten fyysisen aktiivisuuden suosituksen mukaan lapsille ja nuorille tulisi tarjota paljon tilaisuuksia liikuntaan oppiakseen liikkumaan ja oppiakseen liikunnan avulla. Monipuolinen liikunta tukee lasten hermoston, luuston, persoonallisuuden ja terveen itsetunnon kehitystä. Liikunnan kautta lapset ja nuoret saavat myönteisiä fyysisiä kokemuksia sekä mahdollisuuksia tunteiden ilmaisuun ja sosiaalisten taitojen oppimiseen. Liikunnan tulisi tuottaa lapsille ja nuorille hauskuutta, iloa ja elämyksiä, minkä vuoksi liikunta tulisi toteuttaa heidän näkökulmastaan ja osin myös heidän ehdoillaan. (Nuori Suomi ry:n lasten ja nuorten liikunnan asiantuntijaryhmä, liikuntasuositusryhmä 2008.)

Amadon (2003) mukaan esimerkiksi kehitysvammaisten kontaktit ”vammatto-miin” ovat vähäisiä, ja he liikkuvat usein ainoastaan vertaisryhmissään (Ladon-lahti, Naukkarinen & Vehmas 1998). Siksi heidän sosiaalinen verkostonsa jää helposti pienemmäksi muihin samanikäisiin verrattuna (Heyne 1997 ja Saarinen 1994, Ladonlahden ym. 1998 mukaan). Opetusministeriö (2010) onkin raportoi-nut, että ryhmätarjonnassa ollaan siirtymässä vamma- ja sairauserusteisista

ryhmistä avoimempiin ryhmiin, joita voidaan kohdistaa jopa kaikille erityisliikunnan kohderyhmiin kuuluville.

Etelä-Karjalassa erityistä tukea tarvitseville lapsille ei ole ennen kesää 2011 ollut tarjolla soveltavaa liikuntaleiriä yhtä kertaa lukuun ottamatta. Toiminnallisen opinnäytetyömme tuotoksena olimme mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa EKLU ry:lle soveltavaa sporttileiriä. Se merkitsi monille Etelä-Karjalan alueen erityislapsille ja -nuorille mahdollisuutta päästä ensimmäistä kertaa mukaan muiden ikäistensä leiritoimintaan omassa maakunnassaan.

Opinnäytetyö tehtiin Etelä-Karjalan liikunta ja urheilu ry:lle. Toimintakaudella 2010 järjestön toiminta painottui muun muassa kaikille avoimen sekä erityisliikunnan aseman kehittämiseen (EKLU ry 2011). EKLU ry:n lasten ja nuorten liikunnan kehittäjä Lasse Heiskanen pyysi apua yleisleirin muuntamiseen erityistä tukea tarvitseville lapsille soveltuvaksi. Tämän opinnäytetyön avulla EKLU ry pystyy jatkamaan entistä saavutettavampien soveltavien liikuntaleirien järjestämistä myös tulevaisuudessa.

Opinnäytetyö käsittelee soveltavan liikuntaleirin kokonaisvaltaista saavutettavuutta järjestäjän näkökulmasta. Kartoitimme, mitä järjestäjän on otettava huomioon, jotta yleisleiri saadaan muunnettua mahdollisimman saavutettavaksi myös erityislapsille. Osallistuimme myös leirin toteutukseen. Opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä ovat inklusio, esteettömyys ja saavutettavuus.

Opinnäytetyö on osittain yhteydessä Saimaan ammattikorkeakoulussa fysioterapian koulutusohjelmassa opiskelevien Liisa Launiin, Jenni Suomalaisen ja Milja Tainan opinnäytetyöhön, jonka aihe liittyy myös kyseiseen soveltavaan leiriin.

2 SOVELTAVA LIIKUNTALEIRI

Soveltavan leirin pääajatuksena on olla saavutettava ja esteetön kaikille yksilöille. Leirille voidaan ottaa mukaan kaikki lapset sulkematta ketään pois esimerkiksi vamman tai sairauden vuoksi. Soveltava leiri suunnitellaan ja toteutetaan inklusion periaatteella, eli kaikilla lapsilla on tasavertainen mahdollisuus osallistua leirille ja olla mukana leirillä tapahtuvassa yhteisessä toiminnassa. (Nuori Suomi 2008.)

Esteettömyys huomioidaan kaikessa leirillä tapahtuvassa toiminnassa, mukaan lukien majoitus-, ruokailu-, peseytymis- ja liikuntatilat sekä muut mahdolliset toimintapisteen. Liikuntatilanteissa voidaan soveltaa sääntöjä, ohjausta ja välineitä. Myös suvaitsevat arvot ja asenteet ovat osa kaikille avointa toimintaa. Soveltavalla leirillä jokaisen tulee tuntea olevansa tervetullut leirille. Soveltavan leirin toteuttamiseen on useita eri vaihtoehtoja. Leiri voi olla erillinen vammaisille lapsille suunnattu leiri tai kaikille lapsille tarkoitettu yleisleiri. (Nuori Suomi 2008.) Opinnäytetyössä käsiteltävä leiri oli näistä jälkimmäinen. Soveltavia liikuntaleirejä järjestävät muun toimintansa ohessa muun muassa Suomen Liikunta ja urheilu SLU ry:n tukemat jäsenurheiluseurat, joiden järjestämille kesä- ja talvileireille osallistuu vuosittain lähes 20 000 lasta (Nuori Suomi 2008).

Wetzel, McNaboe ja McNaboe (1995) yhdistivät tutkimuksensa tuloksena kehityshäiriöisten nuorten leirien suosion tiettyihin seikkoihin. Menestyneillä leireillä vallitsevia arvoja olivat ihmisten näkeminen yksilöinä vammojen sijaan, keskittyminen yksilön vahvuuksiin, muuttuvien tarpeiden havaitseminen ja niihin vastaaminen ja vanhempien osallistaminen. Päivittäisiin leirirutiineihin liittyviä piirteitä olivat terveys ja kunto, jännitys ja hauskuus, mahdollisuudet ystävyssuhteisiin, mahdollisuudet tutkia ja saada uusia kokemuksia, itsenäisyys ja vastuullisuus sekä mahdollisuudet taitojen oppimiseen ja harjoitteluun. Myös kesän 2011 soveltavan kesäleirin suunnittelussa pyrittiin huomioimaan kyseiset asiat, jotta leirien osallistujamäärä mahdollisesti kasvaisi tulevaisuudessa.

2.1 Inkluisio

Inklusiolla tarkoitetaan sitä, että otetaan kaikki mukaan osaksi kokonaisuutta (Downs 2001, Kummun 2007, 13 mukaan). Inkluisio-ajattelussa erityislapsi on osa yhteisöä, jossa huomioidaan hänen tarvitsemansa tukipalvelut ja järjestelyt, jotta hän pystyy toimimaan omalla tasollaan (Alanko, Remahl & Saari 2004). Erilainen näkeminen, kuuleminen, hahmottaminen, liikkuminen, ymmärtäminen ja kommunikaatio nähdään luonnollisina ominaisuuksina (Saari, Rautio & Remahl 2008). Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja omaa yksilölliset kyvyt. Vamma ei ole lapsen tärkein ominaisuus, vaan lapsi on ennen kaikkea lapsi. Lasten kohdatessa erilaisia ihmisiä pienestä pitäen kasvaa heistä suvaitsevaisia ja ymmärtäväisiä aikuisia. Inklusion tärkein pääperiaate on kaikille avoin toiminta, jolloin jokaisella on oikeus tasa-arvoiseen harrastamiseen. Ympäristön tulee olla esteetön ja turvallinen, mihin kaikki pääsevät. Saatavilla on opastusta, avustusta ja tarvittavia apuvälineitä. (Alanko ym. 2004.) Inkluisio-ympäristön yksi parhaista puolista on lasten mahdollisuus kehittää sosiaalisia taitoja (Flewitt & Nind 2007).

Inkluisio-kirjo jäsentää toimintatavat, jotka ovat avoin toiminta, soveltava toiminta, rinnakkainen toiminta, käännteinen integraatio ja erillinen toiminta (Saari ym. 2008; Alanko ym. 2004). Avoimen toiminnan ideana on saada ryhmä toimimaan kokonaisuutena niin, ettei kukaan sulkeudu pois. Liikuntatuokioissa alku- ja loppuleikit ovat hyviä avoimen toiminnan harjoitteita. Toimintaa voidaan soveltaa tilapäisesti esimerkiksi eri välineiden, sääntöjen, tilan, koon tai nopeuden avulla. Sovellusta tehdään heikoimman mukaan, mutta toiminnan tulee olla haastavaa kaikille. Rinnakkaisessa toiminnassa on ideana, että jokainen voi valita itselleen sopivan vaihtoehdon toimia. Esimerkiksi kuperkeikka voi olla vaativa, mutta kieriminen helpompi vaihtoehto. Käännteisessä integraatiossa kaikilla on mahdollisuus kokeilla vammaisurheilun pelejä ja välineitä. Ne tukevat liikkumisen perustaitoja ja auttavat asennekasvatuksessa. Aina kaikille isoissa ryhmissä toimiminen ei ole mielekäästä, jolloin erillinen toiminta voi olla vaihtoehto. Tällöin toiminta tapahtuu yksin, pienryhmässä tai vertaisryhmässä. Taitojen lisääntyttyä pystytään siirtymään integroituun ryhmään. (Alanko ym. 2004.) Inkluisio pystyy toteutumaan lähes itsestään, mutta monesti tarvitaan esteiden

tunnistamista ja niiden tietoista muuttamista. Edetessään inklusio muuttuu näkymättömäksi. (Saari ym. 2008.)

Leirin kehittäminen inklusion avulla voi olla haastavaa, mutta myönteiset kokemukset palkitsevat vaivannäön. Yhdysvaltalaiselle lasten ja nuorten kesäleirille, jossa inklusio on periaate, osallistui neljä erityistä tukea tarvitsevaa lasta vuonna 1995. Vuonna 2000 heidän määränsä kasvoi 40:een sekä heidän lisäksi leirille osallistui 60 leiriläistä, joiden tuen tarve oli osittainen. (O'Brien & Sullivan 2001.)

Liikuntaa Kaikille Lapsille -hankeen (2002–2008) tavoitteena oli muokata suomalaista liikuntakulttuuria sellaiseksi, että erityistä tukea tarvitsevan lapsen on helpompaa osallistua yleiseen liikuntatarjontaan. Koulutus, kohtaaminen ja kehityskumppanuus muodostuivat tärkeimmiksi keinoiksi madaltaa osallistumiskynnystä vuosien mittaan. Kyse oli Suomen Invalidien Urheiluliiton (SIU) ja Suomen Kehitysvammaisten Liikunta ja Urheilun (SKLU) käynnistämästä koulutushankkeesta. Näkövammaisten Keskusliitto (NKL) osallistui hankkeeseen vuonna 2003 ja Jyväskylän yliopisto toi liittyessään mukaan tutkimuksellisen puolen. Toimijaverkoston keskeisissä johtopäätöksissä tuodaan esille muun muassa, että inklusio on koko yhteisön haaste, jolloin tarvitaan liikuntatoimien yhteistä tahtoa ja rohkeutta muokata vanhoja rakenteita. Inklusiotyössä tarvitaan innostuneita kehityskumppaneita. Hankkeen (2002–2008) yhteistyöverkosto on ollut laaja. Hankkeessa toteutui laaja oppilaitosyhteistyö, koulutettiin noin tuhat ohjaajaa ja luotiin toiminnallinen koulutusmalli. Lähes kahdessa sadassa tapahtumassa on tavattu noin 18 000 liikkujaa ja 56:ssa lasten liikuntaleirissä on kokeiltu tai toteutettu kaikille avointa toimintaa. (Saari ym. 2008.)

2.2 Leiri inklusion muotona

Yhteisistä ja kaikille avoimista harrastusympäristöistä on hyötyä kaikille. Erityislapset saavat mahdollisuuksia monipuolisempaan liikkumiseen ja ystävyssuhteisiin sekä oppivat samalla uusia taitoja muilta ikätovereiltaan. Vammattomat

lapset oppivat puolestaan suvaitsevaisuutta ja luontevampaa suhtautumista erilaisuuteen. (Saari, Rautio & Remahl 2008.) Kun liikutaan ja leikitään yhdessä, syntyy lukuisia sosiaalisia vuorovaikutustilanteita. Näissä tilanteissa vaaditaan toisen huomiointikykyä, konfliktienratkaisukykyä, eri rooleissa toimimista ja yhteisten pelisääntöjen sopimista ja noudattamista. (Miettinen 1999b.)

Aktiivisuuden määrän ja sosiaalisten suhteiden lisääntyminen ovat vähintään yhtä tärkeitä kuin uusien taitojen oppiminen (Mälkiä & Rintala 2002). Lapsen kokemus aidosta sosiaalisesta hyväksytyksi tulemisesta vammastaan huolimatta on tärkeää hänen minäkuvansa sekä kielen, älykkyyden ja persoonallisuuden kehittymisen kannalta. Vammaisella nuorella on oltava mahdollisuus ikätasoaan vastaavaan kanssakäymiseen usein runsaiden aikuiskontaktien lisäksi, jotta hän saa toimintamalleja arjessa toimimiseen. (Lampinen 2007). Myös itsenäistymisen harjoittelu jo hyvissä ajoin kouluvuosien aikana on tärkeää esimerkiksi autistisille lapsille. Omatoimisuutta voi harjoitella turvallisesti muun muassa leirillä. (Kerola, Kujanpää & Timonen 2000; Lampinen 2007.)

Goodwin ja Staples (2005) selvittivät tutkimuksessaan erityisnuoriin kohdistuneita vaikutuksia kesäleirillä. Leirin tavoitteina oli muun muassa luoda positiivisia kokemuksia yhteisestä osallistumisesta, vaalia ystävyssuhteita, parantaa itsetuntoa ja -luottamusta sekä tarjota laajasti eri liikkumisaktiiviteetteja. Kyseiselle leirille osallistuneet nuoret olivat 14–19-vuotiaita tyttöjä ja poikia, joilla oli diagnosoitu CP, sensorisia vammoja, monivammaisuutta ja autismia. Leiri järjestettiin yliopistokampuksella, jossa osallistujat myös yöpyivät ja ruokailivat leirin aikana. Tutkimusaineisto kerättiin lähinnä erityisnuorten ja heidän vanhempiansa haastatteluilla. Osallistujien vastaukset osoittivat, että yhteys muihin erityisnuoriin auttoi ymmärtämään heitä itseään paremmin. Leirillä he saivat kokea olevansa hyväksytyjä vammoistaan huolimatta sekä tuntea yhteenkuuluvuuden tunteita muiden leirille osallistuneiden kanssa.

Lieberman ja Wilson (2005) tutkivat viikon mittaisen näkö- ja kuulovammaisten liikuntaleirin vaikutuksia leirin ohjaajien asenteisiin näkö- ja kuulovammaisia kohtaan. Tuloksissa raportoitiin asenteiden muuttuneen suvaitsevammiksi opettamista, ymmärtämistä, taitoja ja tietämystä kohtaan. Leirin ohjaajien positiiviset

kokemukset leirille osallistumisesta pienensivät heidän pelkojaan ohjata kyseisiä lapsia. EKLU ry:n kesän 2011 sporttileirillä koulutettavat ohjaajat eli kimpanvetäjät olivat pääosin ensikertalaisia erityislasten ohjaamisessa. Joillakin heistä saattoi olla ennakkoluuloja erityislapsia kohtaan, mutta leiri toivottavasti muutti heidän asenteitaan suvaitsevamiksi.

2.3 Erityislapsi leirillä

Aikaisemmin vallalla olleet vammaisuutta korostavat määrittelyt ovat vaihtuneet erityisen tuen tarvetta korostaviin käsitteisiin (Tuunainen 1996, Ladonlahden ym. 1998, 45 mukaan). Erityislapsella tarkoitetaan erityistä tukea tarvitsevaa lasta. Erityislapsi tarvitsee tavanomaista enemmän yksilöllistä huomiota ja tukea kasvaakseen, oppiakseen ja kehittyäkseen. Yksittäisellä lapsella tuen tarve voi vaihdella tilanteen mukaan. (Nuori Suomi 2011.) Tuen tarve voi olla seurausta esimerkiksi vammasta tai pitkäaikaissairaudesta, joka pysyvästi tai tilapäisesti rajoittaa lapsen kykyä liikkua, toimia, suunnistautua tai kommunikoida (Verhe 1997; Nuori Suomi 2011). Kaikista vammaisista lapsista 0,2 prosenttia on erittäin vaikeasti vammaisia, 2 prosenttia vaikeavammaisia ja loput 97,8 prosenttia lievävammaisia tai lieviä toimintahäiriöitä omaavia lapsia (Lampinen 2007).

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista määrittelee vammaisiksi henkilöiksi

ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, jonka vuorovaikutus erilaisten esteiden kanssa voi estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa. (Suomen YK-liitto.)

Vammaisuuden sosiaalisen mallin mukaan

vammaisuus tarkoittaa kaikkia niitä asioita, jotka asettavat rajoituksia vammaisille ihmisille. Nämä rajoitukset voivat vaihdella yksilöllisistä ennakkoluuloista institutionaaliseen syrjintään. (Vehmas 2005.)

Kyseisessä mallissa vammaisuutta voidaan vähentää sopeuttamalla sosiaalista ja fyysistä ympäristöä niin, että se kohtaa paremmin fyysisesti ja psyykkisesti erilaisten ihmisten tarpeet ja oikeudet (Ladonlahti ym. 1998).

Suomen perusopetuksen perusteissa opetuksessa erityistä tukea tarvitseviksi määritellään

oppilaat, joiden kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytykset ovat heikentyneet vamman, sairauden tai toimintavajavuuden vuoksi. Lisäksi erityisen tuen piiriin kuuluvat oppilaat, jotka tarvitsevat psyykkistä tai sosiaalista tukea. (Opetushallitus 2004.)

Liikuntavammaisilla on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista (Leinonen & Mattila-Aalto 2004). Tuki- ja liikuntaelämisen vammoihin lukeutuvat raaja- ja selkäydinvammat sekä reumasairauksien aiheuttama liikuntarajoitteisuus. Keskushermoston sairauksiin tai niiden aiheuttamiin vammoihin kuuluvat selkäydinvammat, CP eli spastinen aivovamma, edenneet pitkäaikaissairaudet, MS eli multippeliskleroosi, lihassairaudet, ataksia sekä lyhytkasvuisuus ja raajapuutokset. (Verhe 1997; Leinonen & Mattila-Aalto 2004.) Myös eräät sydänsairaudet, vakavat mielenterveysongelmat, astma ja diabetes voivat aiheuttaa liikuntarajoittuneisuutta. Liikuntavammaiset käyttävät usein liikkumisensa tukena pyörätuolia, keppejä, sauvoja ja kävelytukiä. (Verhe 1997.) Niillä voidaan lisätä lapsen mahdollisuuksia toimia ja vähentää avun tarvetta (Leinonen & Mattila-Aalto 2004). Leirille osallistuneiden liikuntavammaisten lasten kohdalla korostui leiritilojen fyysinen esteettömyys.

Aistivammaisia henkilöitä ovat näkö- ja kuulovammaiset sekä kuurosokeat (Verhe 1997). Aistivammaisuutta voi ilmetä myös liittyneenä muihin vammoihin tai sairauksiin. Näkövamma voi vaikuttaa henkilön näöntarkkuuteen, kontrastiherkkyteen, värinäköön sekä hämärä- ja kirkasnäköön, mikä aiheuttaa huomattavaa haittaa henkilön jokapäiväisissä toimissa. Kyseiset henkilöt tukeutuvat liikkueessaan kuulo-, tunto-, haju- ja makuaistiin sekä heikkonäköiset lisäksi näön jäänteisiin. (Leinonen & Mattila-Aalto 2004.) Ponchillian, Armbrusterin ja Wieboldin (2005) tutkimuksessa 8–19-vuotiaat näkövammaiset osallistuivat lyhytkestoiselle sporttileirille tavoitteenaan saada opetusta eri urheilulajeissa.

Tutkimustulosten mukaan leirillä oli positiivisia ja kestäviä vaikutuksia asenteisiin, tietoihin, taitoihin ja osallistumiseen yhteisöllisissä urheiluaktiiviteeteissa. Hyödyiksi koettiin myös ikätovereiden tarjoama tuki leirillä. Useat osallistujat pitivät leirikokemuksessaan eniten yhdessäolosta ikätovereidensa kanssa. Myös kesän 2011 soveltavalla sporttileirillä korostettiin hyvän ryhmähengen ja yhteisen vastuun merkitystä, minkä toivottiin tuottavan edellä mainittuja hyötyjä kaikille leiriläisille.

Kuulovammaiset käyttävät kommunikaation apuna huuliolukua, kirjoitusta ja osa viittomakieltä (Verhe 1997) sekä kuulonapuvälineitä ja apuvälineitä, jotka muuttavat äänet muilla aisteilla havaittaviksi (Leinonen & Mattila-Aalto 2004). Kuulonäkövammaiset eli kuurosokeat käyttävät suunnistautumisen apuna haju- ja tuntoaistia sekä useimmat kuulon- ja/tai näönjäänteitä (Verhe 1997). Leirillä erityisesti aistivammaiset lapset hyötyvät toimivasta akustiikasta ja esteettömästä näköympäristöstä.

Kehitysvammaisilla lapsilla on usein monivammaisuutta, joka aiheuttaa heille suunnistautumis-, ymmärtämis- ja kommunikaatiovaikeuksia. Pitkäaikaissairaisiin luetaan sydän- ja verisuonitauteja, neurologisia sairauksia, allergia- ja hengityssairauksia, epilepsiaa, verenvuototautia eli hemofiliaa, psoriasista, syöpää ja psyykkisiä sairauksia sairastavat sekä avanneleikatut henkilöt. (Verhe 1997.) Epilepsiaa sairastavilla lapsilla heikentyneet kommunikaatiotaidot ja vähentynyt sosiaalinen kanssakäyminen ovat yleisiä. Leirillä olon on todettu edistävän kyseisten lasten sosiaalista kanssakäymistä. (Cushner-Weinstein, Berl, Salpekar, Johnson, Pearl, Conry, Kolodgi, Scully, Gaillard & Weinstein 2007). Sen sijaan Misuraca, Gennaro, Lioniello, Duvalb & Aloï (1996) totesivat diabetesta sairastavien 8-15-vuotiaiden lasten leirin auttavan lapsia hyväksymään paremmin oman sairautensa.

Kielen ja puheen häiriöt ovat yleisiä erityistä tukea tarvitsevilla lapsilla. Näitä häiriöitä ovat muun muassa dysfasia eli kyvyttömyys käsitellä ja tuottaa puhetta, afasia eli kyvyttömyys ilmaista itseään, dyspraksia eli kyvyttömyys tuottaa puhetta, sekä dysartria eli puheen mekaanisen tuoton ja koordinaation häiriöt. Autismiin liittyy aina yksilöllistä kommunikoinnin poikkeavuutta. Kommunikoinnin

apuna käytettäviä menetelmiä ovat esinekommunikaatio ja ympäristöviestit, kuva- ja symbolijärjestelmät, viittoma- ja elekkommunikaatio ja selkokieli. (Leinonen & Mattila-Aalto 2004). Leirillä kommunikaatiohäiriöisen lapsen toimimista helpottivat muun muassa riittävä, selkeä ja kuvilla tuettu opastus.

Monesti avustajan on tärkeän osallistua leirille, jotta erityistä tukea tarvitseva lapsi pääsee toimintaan mukaan. O'Brienin ja Sullivanin (2001) mukaan avustaminen jaetaan yleensä kokoaikaiseen henkilökohtaiseen avustamiseen ja osittain avustamiseen tuen tarpeen mukaan. Kokoaikainen henkilökohtainen avustaja toimii 24 tuntia vuorokaudessa kaikessa leirin osa-alueilla. Tällaista tukea tarvitseville lapsille on diagnosoitu useimmiten autismi, Down-syndrooma, fyysinen invaliditeetti tai kehitysvammaisuus. Leiriläinen voi myös tarvita avustusta vain osan aikaa päivästä tai jossain tietyssä toiminnassa. Tällaista tukea tarvitseville lapsille on diagnosoitu useimmiten keskittymishäiriö, oppimisvaikeus tai epilepsia. (O'Brien & Sullivan 2001.)

Avustamiseen kuuluu päivittäisissä toiminnoissa auttaminen (O'Brien & Sullivan 2001). Avustaja esimerkiksi auttaa lasta liikkumaan tai kommunikoimaan. Lasta voidaan avustaa pääsemään liikuntatilaan, siirtymään paikasta toiseen tai auttaa liikuntatilanteissa. Kun lapsen liikkumisvarmuus kasvaa, voi avustajan rooli pienentyä. Avustaja ei ole ohjaaja, mutta avustajaa voidaan käyttää apuohjaajana liikkeiden näyttämässä tai ohjeiden selkeyttämässä. Joissain tilanteissa joku samassa ryhmässä oleva lapsi pystyy toimimaan avustajana hetkekköisesti avustettavalle, sillä pari- ja ryhmäharjoitukset voivat kohottaa ryhmähenkeä ja vähentää ennakkoluuloja. (Kauravaara, Lakkasuo & Luona-Helminen 2006.)

2.4 Liikunnan merkitys erityistä tukea tarvitsevalle lapselle

Liikunnalla on monia positiivisia vaikutuksia erityistä tukea tarvitsevalle lapselle, ja lapset hyötyvät liikunnasta kukin eri tavoin (Mälkiä & Rintala 2002). Alaranta,

Kannisto ja Rissanen (2010, 527) jakavat vaikutukset neljään osa-alueeseen: fyysiset, tiedolliset, emotionaaliset ja sosiaaliset vaikutukset.

Fyysisiä vaikutuksia ovat koordinaatiokyvyn, tasapainon, ketteryyden ja tarkkuuden paraneminen, voiman ja kestävyuden lisääntyminen sekä tarpeellisten apuvälineiden, kuten pyörätuolin, hallinnan parantuminen (Alaranta ym. 2010, 527). Näkövammaisilla nuorilla on todettu esimerkiksi heikkoutta ylävartalon lihasvoimassa ja kestävydessä sekä kehonhahmotuksessa (Lieberman, Byrne, Mattern, Watt, & Fernandez-Vivo 2010).

Tiedollisia vaikutuksia ovat huomiokyvyn kehittyminen, sääntöjen merkityksen oppiminen, peliajatuksen omaksuminen ja oman vamman rajoittavien tekijöiden hallinnan lisääntyminen (Alaranta ym. 2010, 527). Kansainvälisellä 8-19-vuotiaiden näkövammaisten lasten urheiluleirillä tutkittiin lasten suhtautumista urheiluun ennen ja jälkeen leirin. Tutkimuksessa selvisi, että lasten vapaa-ajan urheiluun osallistumisen vähäisyys johtui heidän puutteellisesta tietämyksestään siitä, kuinka urheilulajeja voi soveltaa. Leirin jälkeen lasten asenne liikuntaa kohtaan parani ja itseluottamus käyttää omaa urheilutietämystään ja taitojaan paikallisessa yhteisössä vahvistui. (Ponchillia, Armbruster & Wiebold. 2005.)

Emotionaalisia liikunnan vaikutuksia ovat pitkäjänteisyyden lisääntyminen, itsensä hallitsemisen parantuminen ja elämisen rohkeuden lisääntyminen. Sosiaalisia vaikutuksia ovat mahdollisuus sosiaalisten kontaktien lisääntymiseen, ryhmätyöskentelytaitojen kehittyminen ja vapaa-ajan käytön mielekkyyden lisääntyminen (Alaranta ym. 2010, 527). Pelien ja leikkien ohessa lapsen motoriset perustaidot kehittyvät, mikä mahdollistaa aktiivisemmän osallistumisen vapaa-ajan toimintoihin. Yksittäisen taidon oppimista tärkeämpääkin on aktiivisuuden ja sosiaalisten suhteiden määrän lisääntyminen liikunnan kautta. (Mälkiä & Rintala 2002.)

Nuoren Suomen fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille soveltuu kaikille 7-18 – vuotiaille lapsille ja nuorille, myös erityistä tukea tarvitseville. Sen mukaan kouluikäisen tulisi liikkua vähintään 1-2 tuntia päivässä monipuolisesti ja

ikään sopivalla tavalla. Päivittäinen liikunta on lapselle ja nuorelle terveen kasvun ja kehityksen sekä hyvinvoinnin edellytys. (Nuori Suomi ry:n lasten ja nuorten liikunnan asiantuntijaryhmä, liikuntasuositusryhmä 2008, 17–18.) Vapaa-ajan liikunnan merkitys kasvaa, jos erityistä tukea tarvitsevat lapset ja nuoret eivät liiku koulussa suositeltavaa määrää. Kun tutkittiin fyysisen aktiivisuuden määrää erityistä tukea tarvitsevilla lapsilla ja nuorilla koulupäivän aikana, tulokset kertoivat, että liikuntatuntien ja välituntien liikunta jää liian vähäiseksi suosituksiin nähden. Liikuntatunneilla alkujärjestelyjen ja ohjeidenannon jälkeen aktiivista liikunta-aikaa jäi keskimäärin 7 minuuttia 48 sekuntia. Välitunneilla lapset liikkuvat keskimäärin 8 minuuttia 54 sekuntia. (Sit, C. H. P., McManus, A., McKenzie, T. L. & Lian, J. 2007.) On siis tärkeää tarjota erityisryhmille monipuolisesti mahdollisuuksia osallistua vapaa-ajan liikuntaan.

Nuorten lihavuus ja ylipaino ovat lisääntyneet Suomessa viimeisten kolmen vuosikymmenen aikana merkittävästi (Vuorela, Saha & Salo 2010). Neter ym. (2011) vertailivat tutkimuksessaan erityistukea tarvitsevien ja normaalien lasten lihavuuden ja liikalihavuuden ilmentymistä ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Lihavuutta ilmeni erityislapsilla kolme kertaa enemmän ja liikalihavuutta jopa kuusi kertaa enemmän kuin muilla lapsilla. Yksi lihavuuden ilmenemiseen vaikuttava tekijä oli päivittäinen tietokoneella vietetty aika. Erityislapset ilmoittivat muita lapsia useammin käyttävänsä tietokonetta yli 2 tuntia päivässä. Ulkoliikunnassa ei ollut merkittävää eroa lasten välillä, mutta 70 % erityislapsista ei osallistunut lainkaan järjestettyyn liikuntaan vapaa-ajalla. (Neter, Schokker, de Jong, Renders, Seidell & Visscher. 2011.) EKL ry:n sporttileirillä tutustutaan eri liikuntalajeihin. Vähän liikuntaa vapaa-ajalla harrastavilla lapsilla on mahdollisuus löytää heitä kiinnostava uusi harrastus ja innostua liikunnasta. Lapsuuden liikunnallisen aktiivisuuden on todettu ennustavan liikunnan harrastamisen jatkumista myös aikuisiällä (Telama, Yang, Viikari, Välimäki, Wanne & Raitakari 2005).

Säännöllinen liikunta ennaltaehkäisee myös monia sairauksia kuten sydän- ja verisuonisairauksia (Mälkiä & Rintala 2002). Amerikkalaisessa tutkimuksessa on havaittu, että vähäinen liikunta ja korkea BMI 8-10-vuotiailla lapsilla lisäävät riskiä sairastua sydän- ja verisuonisairauksiin. Vähäinen liikunta ja korkea BMI

ovat yhteydessä korkeaan systoliseen verenpaineeseen sekä korkeaan LDL-kolesteroliarvoon. (Chen & Wu 2008.)

Liikunnalla on merkitystä lapsen minäkäsitykselle. Miettinen (1999b) on todennut: *Lapsella ei ainoastaan ole keho, lapsi on omassa kehossaan.* Keholla on suuri rooli lapsen identiteetille. Liikkuessaan ja toimiessaan lapsi kerää eri kehon osilla keskushermostoonsa monipuolisia liikemalleja aistikanavien välityksellä. Kehosta saatu palaute antaa lapselle käsityksen taidoistaan, omasta minästänsä. Lapsi oppii tunnistamaan onnistumisen ja epäonnistumisen ja siirtää kokemukset omaan persoonaansa. Mitä enemmän lapsi saa positiivista palautetta, sitä nopeammin hän oppii luottamaan itseensä ja suoriutumaan yhä vaativammista tehtävistä. Ulkoista palautetta tärkeämpää on kehosta tullut palaute, jonka lapsi saa oman aktiivisen toiminnan kautta. Positiiviset kokemukset antavat hänelle lisäksi lisää energiaa ja intoa liikuntaan. (Miettinen 1999b, 66–67.)

2.5 Etelä-Karjalan liikunta ja urheilu ry kesän 2011 leirijärjestäjänä

Etelä-Karjalan liikunta ja urheilu EKLU ry on Etelä-Karjalan maakunnassa toimiva liikunnan aluejärjestö. Sen painopistealueina ovat lasten ja nuorten liikunta ja urheilu sekä aikuisten terveyttä edistävä liikunta jäsenseuroja tukien. Järjestön toiminnassa keskeisessä roolissa ovat hankkeet ja tapahtumat sekä yhteistyö monien eri toimijoiden kanssa. Lasten ja nuorten liikunnassa EKLU ry:n näkyvin yhteistyökumppani muiden seurojen lisäksi on Nuori Suomi ry, ja sen toimintaa ohjaa merkittävästi valtakunnallinen Lasten ja nuorten Liikuntaohjelma LNLO. EKLU ry myös kouluttaa seurojen ohjaajia ja valmentajia. Järjestön arvoihin kuuluvat eettisyys, avoimuus ja moniarvoisuus. Toimintakaudella 2010 EKLU ry:n toiminta painottui muun muassa kaikille avoimen sekä erityisliikunnan aseman kehittämiseen. (EKLU ry 2011.)

EKLU ry järjestää lapsille ja nuorille suunnattuja liikuntaleirejä kaksi kertaa vuodessa; hiihtolomalla ja kesäloman alussa. Leirien tavoitteina on tutustuminen liikunnalliseen elämäntapaan ja eri liikuntamuotoihin eteläkarjalaisten liikunta- ja urheiluseurojen johdolla. Leireillä korostetaan yhteistyötä ja sosiaalista kanssa-

käymistä. Kaikki toiminta tapahtuu ryhmissä eli kimpoissa, joita ohjaa yksi tai useampi kimpanvetäjä. Kimpanvetäjän tehtävänä on huolehtia kimppansa aika-
taulussa pysymisestä sekä turvallisesta ja mukavasta ilmapiiristä. Kimpanvetä-
jät voivat toimia myös ohjaajina joissakin lajeissa. (EKLU ry 2011.) Kimpanvetä-
jiksi voivat hakea 15 vuotta täyttäneet, ja leireillä suurin osa kimpanvetäjistä on
5–17-vuotiaita. Liikuntaleireistä on valittavissa sekä päivä- että yöleirejä. Kesäl-
lä 2011 ainoastaan sporttileiri oli tarkoitettu myös erityislapsille. Kyseessä on
yöleiri 7–14-vuotiaille lapsille ja nuorille, ja sen aikana tutustutaan monipuolises-
ti eri liikuntalajeihin. (EKLU ry 2011.) Leirit järjestettiin kesällä 2011 Imatran ur-
heilutalon ja ammattiopiston tiloissa ja ympäristössä. Myös lähellä sijaitseva
Mansikkalan koulu toimi yhtenä tilana.

Ennen kesää 2011 Etelä-Karjalan alueella ei aiemmin ollut järjestetty kaikille
avoimia liikuntaleirejä lukuun ottamatta 2000-luvun puolivälissä järjestettyä yk-
sittäistä soveltavaa liikuntaleiriä. Tuolloin kyseinen leirimuoto ei kuitenkaan jos-
tain syystä jäänyt pysyväksi osaksi EKLU ry:n leiritarjontaa. Muutaman vuoden
tauon jälkeen kesällä 2011 EKLU ry:n sporttileiri toteutettiin siis lähes ensim-
mäistä kertaa soveltavana. Kokeilussa leirille otettiin 10 erityislasta. Toiveena
on saada leiristä jatkuva, ja erityislusten määrää on tulevaisuudessa tarkoitus
kasvattaa. (Lasse Heiskanen, suullinen tiedonanto syksy 2010.) Tässä opinnäy-
tetyössä EKLU ry:n leireistä käsitellään jatkossa vain soveltavaa sporttileiriä.

3 SOVELTAVAN SPORTTILEIRIN SAAVUTETTAVUUS

Saavutettavuudella pyritään siihen, että kaikilla on mahdollisuus osallistua ja saada elämyksiä. Saavutettavuus on kokonaisvaltaista. Se voidaan jakaa esimerkiksi seuraaviin osa-alueisiin: asenteellinen saavutettavuus, saavutettavuus eri aistien avulla, tiedollinen saavutettavuus, tiedotuksen saavutettavuus, kulttuurinen saavutettavuus, taloudellinen saavutettavuus, päätöksenteon saavutettavuus ja strateginen työ sekä rakennettujen ympäristöjen saavutettavuus. (Kulttuuria kaikille – palvelu 2011.) EKLU ry:n kesäleirillä 2011 saavutettavuus pyritään huomioimaan kaikessa toiminnassa ja kokonaisvaltaisesti eri osa-alueet huomioon ottaen. Rakennettujen ympäristöjen saavutettavuutta käsitellään luvussa 3.1, koska teimme talvileirillä esteettömyyskartoituksen leirialueesta ja koska esteettömyys on laaja kokonaisuus saavutettavuuden alla.

Asenteellinen saavutettavuus

Asenteellisesti saavutettava tarkoittaa, että kaikilla on halu toteuttaa kyseistä yhteistä toimintaa niin, että se on avointa kaikille (Kulttuuria kaikille – palvelu 2011). EKLU ry:n kesäleirillä tämä tarkoittaa sitä, että jokaista lasta arvostetaan yksilönä ja ohjaajat ovat valmiita kohtaamaan erilaisia lapsia ja oppimaan heidän kanssaan. Leirille ovat kaikki lapset tervetulleita, ja lasten leimaamista, luokittelua ja stereotypointia vältetään. Pyritään suvaitsevaan ja tasavertaiseen ilmapiiriin, jossa yhteiset pelisäännöt ohjaavat toimintaa. Tavoitteena on saavutettava leiri, ja jokaisen ohjaajan tulee olla tästä tietoinen ja valmis tekemään parhaansa yhteisen tavoitteen toteutumiseksi. (Juntunen, Karinharju, Rautio, Remahl & Saari. 2008.)

Saavutettavuus eri aistien avulla ja tiedollinen saavutettavuus

Saavutettavuus eri aistien avulla toteutuu, kun tieto on saatavana monien eri aistien avulla. Parhaiten tieto välittyy, kun se on tarjolla sekä kuultuna että nähtynä. Tiedollinen saavutettavuus taas tarkoittaa sitä, että kaikkien on mahdollisimman helppoa ymmärtää, mistä on kyse. Tällöin tiedon voi saada kuunnellen, katsellen tai kokeillen, oppimistyylistä riippuen. (Kulttuuria kaikille – palvelu

2011.) Näitä asioita mietitään leirillä esimerkiksi opastusta suunniteltaessa. Opasteen tarkoitus on helpottaa suunnistautumista leirillä. Vaikka avustaja ja kimpanvetäjä ovat mukana johdattamassa joukkoa, lapsen on helpompi pyrkiä itsenäiseen toimintaan, kun hän tietää, mihin on menossa.

Tiedotuksen saavutettavuus

Saavutettava tiedotus tavoittaa erilaiset yleisönsä erilaisin keinoin. Viestinnässä tärkeää on selkeys. (Kulttuuria kaikille – palvelu 2011.) Leiritiedotus tulee aloittaa ajoissa ja tiedotuksessa kannattaa hyödyntää eri kanavia ja verkostoja. Leirimainoksesta ilmenee, että leiri on sovellettu, eli myös erilaiset lapset voivat osallistua. Tiedotuksessa tulee välttää leimaavaa kielenkäyttöä. (Juntunen ym. 2008.)

Kulttuurinen saavutettavuus

Kulttuurinen saavutettavuus tarkoittaa, että toimintaa suunniteltaessa otetaan huomioon myös vähemmistöjen näkökulma (Kulttuuria kaikille – palvelu 2011). Kulttuurista saavutettavuutta on myös tutustuminen uusiin kulttuureihin kuten vammaisurheiluun. Lapsista voi olla hauska kokemus kokeilla esimerkiksi näkövammaisten maalipalloa. (Juntunen ym. 2008.)

Taloudellinen saavutettavuus

Taloudellisella saavutettavuudella tarkoitetaan sitä, että raha ei ole este toimintaan osallistumiselle. Työtehtävissä olevilta avustajilta tai tulkeilta ei tulisi periä esimerkiksi pääsymaksua. (Kulttuuria kaikille – palvelu 2011.) Leirin osallistumismaksujen tulee lisäksi olla tasapuoliset kaikille (Juntunen ym. 2008).

Päätöksenteon saavutettavuus ja strateginen työ

Päätöksenteon saavutettavuus ja strateginen työ tarkoittaa, että päätöksentekoprosessiin on kaikilla mahdollisuus vaikuttaa ja kaikkien asiantuntemus otetaan huomioon. Lisäksi kaikki ovat sitoutuneet edistämään saavutettavuutta, mikä näkyy myös kirjallisissa toiminta- ja taloussuunnitelmissa. (Kulttuuria kaikille – palvelu 2011.) Pyydämme palautetta leiristä erityistä tukea tarvitsevilta lapsilta, ja sitä kautta he pääsevät vaikuttamaan tulevien leirien kehittämiseen saavutettavammiksi.

3.1 Rakennettujen ympäristöjen saavutettavuus

Rakennettujen ympäristöjen saavutettavuus on sitä, että tilassa on miellyttävää ja helppoa liikkua myös eri apuvälineiden kanssa (Kulttuuria kaikille – palvelu 2011). Leiriympäristön tulisi olla toiminnallisesti lasten liikunnalliseen toimintaan soveltuva ja turvallinen. Kaikissa tiloissa ja toimintapaikoissa mukaan lukien siirtymiseen käytettävillä reiteillä tulisi pystyä toimimaan esteettömästi. Selkeä ympäristö ja ymmärrettävät opasteet helpottavat kaikkien liikkumista leirialueella. Ympäristön saavutettavuuteen kuuluvat lisäksi lajiin ja toimintaan soveltuvat leikki- ja apuvälineet. (Juntunen ym. 2008.) Soveltavan liikunnan apuvälineitä voi lainata Maliken (Matkalle liikkeelle keskelle elämää) ja Soveltavan liikunnan apuvälinetoiminnan, Solian, kautta.

Tämän luvun sisällä keskitytään EKLU ry:n soveltavan sporttileirin kannalta olennaisiin asioihin. Esitellyt mitat ja muut suositukset ovat esteettömyyden ja toiminnan kannalta ihanteellisia, mutta yleensä on haasteellista toteuttaa niitä kaikkien osalta. Pienet puutteet kyseisissä asioissa eivät kuitenkaan suoranaisesti estä toimintaa tietyssä tilassa.

3.1.1 Kuuntelu- ja näköympäristö

Akustiikaltaan toimivassa kuunteluympäristössä on huomioitu tilan kaikuisuus, taustamelu ja pintamateriaalien vaikutus akustiikkaan. Tilan kovat pinnat heijastavat ääntä ja pidentävät sen jälkikaiunta-aikaa, mikä vaikuttaa heikentävästi kuultavan puheen selkeyteen. Huonoja seinä-, katto- ja lattiapintoja ovat muun muassa tiili, betoni, luonnonkivi tai sileät puupinnat. Vastaavasti pehmeät materiaalit sekä pintojen reiät ja urat vaimentavat ääntä pienentäen kaikuisuutta. (Invalidiliitto 2009.) EKLU ry:n leirien toimintaympäristöön kuuluu paljon avaria tiloja ja liikuntasaleja, jotka ovat haasteellisia akustiikan kannalta.

Häiritsevä ja tarpeeton ääni eli taustamelu voi vaikeuttaa selvän saamista puheesta. Riittävän puheen erottavuuden kannalta taustamelun ja puheen välisen eron on oltava vähintään 15 desibeliä. Taustamelua voivat aiheuttaa muun muassa atk-laitteet, ilmanvaihto, liikenne ja kalusteiden siirtely. (Invalidiliitto 2009.)

Esteetön näköympäristö on valon, värien ja kontrastisuhteiden muodostama kokonaisuus. Hyvä valaistus on riittävän voimakas, tasainen ja häikäisemätön. Erityisesti sisäänkäyntien (suositus 200lx), portaiden (300lx), luiskien (300 lx), kulkuväylien (200–300 lx) ja opasteiden (500 lx) hyvä valaisu on tärkeää. Myös valaistuksen tasaisuus ja häikäisy on huomioitava. (Invalidiliitto 2009.)

Kiusahäikäisy ei heikennä näkemistä, mutta aiheuttaa epämiellyttävän tunteen. Estohäikäisy vastaavasti heikentää näkemistä, muttei välttämättä tunnu epämiellyttävältä. Suora häikäisy aiheutuu valonlähteen suorasta näkymisestä ja epäsuora häikäisy puolestaan valon väärästä tulosuunnasta johtuvasta kiiltokuvastumisesta. Häikäisemättömien valaisimien käytöllä ehkäistään sekä suoraa että epäsuoraa häikäisyä. Kiiltäviä pintamateriaaleja on vältettävä. Parhaiten häikäisyä estetään yhdistämällä epäsuoraa ja suoraa valoa, jolloin hyödytään epäsuoran valon tasaisuudesta ja häikäisemättömyydestä sekä suoran valon varjonmuodostuksesta. Suuret valaistuserot ulko- ja sisätilojen välillä voivat aiheuttaa häikäistymistä. Sitä voidaan estää välittömien ulkotilaan liittyvien sisätilojen riittävällä valaisulla. (Invalidiliitto 2009.) Leirillä esimerkiksi ohjaustilanteissa kiusahäikäisy oli otettava huomioon. Ohjaajan tuli asettua niin, etteivät ohjattavat joutuneet olemaan häikäisyn kohteina seuratessaan ohjausta.

Värien tummuuseroja eli kontrasteja hyödyntämällä saadaan rakennusosat, rakenteet ja yksityiskohdat erottumaan selvästi toisistaan ja taustastaan. Oikeanlainen valaistus näyttää värit luonnonmukaisina ja korostaa kontrasteja. Vaaleat värit lisäävät tilojen valoisuutta ja tummat sen sijaan vähentävät sitä. Värien ja harmaa-asteikon kontrastien käyttö helpottaa ympäristön hahmottamista erottaen esimerkiksi tummemman oven vaaleammasta seinäpinnasta. Tummuuserojen hyödyntäminen on pelkkien värien kontrastien käyttöä tärkeämpää mahdollisten värien erottelukyvyn puutteiden vuoksi. (Invalidiliitto 2009.) Esimerkiksi leikkikentillä käytettyä harmaata puuta on vaikea erottaa taustastaan, minkä on

Prellwitzin ja Skärin (2007) tutkimuksessa todettu vaikeuttavan näkövammaisten suunnistautumista.

3.1.2 Opastus

Opastuksen on oltava katkeamaton sekä selkeä ja helppotajuinen. Opasteissa symbolien käyttö sekä kohteen etäisyyden ilmoittaminen on suositeltavaa. Opasteiden on sijaittava helposti havaittavassa paikassa katsesuuntaan nähden loogisesti silmän korkeudella, 1400–1600 mm:n korkeudella lattiasta. Opasteen eteen on jätävä tilaa seisomista tai pyörätuolia varten. Opasteen sijainti on kulkuväylän sivussa, ja pintamateriaalin on oltava tarpeeksi kova ja tasainen. Opasteiden on oltava väritykseltään yhtenäisiä ja ympäristöstään erottuvia. Värittömällä etäisyydellä olevien opasteiden sopiva kirjasinkoko on 15 mm. Muutamaman metrin päästä luettavien sijaintia ja suuntaa osoittavien opasteiden suositeltava kirjasinkoko on 25–40 mm ja 1–3 metrin etäisyydellä sijaitsevien nimikilpien kirjasinkoko on 70–100 mm. Yli kahden metrin korkeudella sijaitsevien opasteiden tulee olla kirjasinkooltaan 100 mm. Pienillä kirjaimilla kirjoitettu teksti on versaalilla kirjoitettua tekstiä helppolukuisempaa. Kohokirjaimia kannattaa käyttää lyhyissä teksteissä. Pistekirjoitetun eli sormin luettavan tekstin sopiva sijoituskorkeus on 1300–1400 mm. (Invalidiliitto 2009.)

Rakennus ja alue on helpompi hahmottaa opaskartasta, johon on merkitty tärkeimmät kohteet sekä lähiympäristön tärkeimmät maamerkit. Kaikkia hyödyttävissä kohokartoissa on kosketeltavien elementtien lisäksi hyvät kontrastit, selkeät tekstit ja pistekirjoitusta. Hieman kaltevalle pinnalle sijoitettavan kohokartan sijoituskorkeus on 900 mm maasta. (Invalidiliitto 2009.)

Lattiapinnoitteiden kuvioinnin ja materiaalierojen käytön tulee tukea kulkureitin hahmottamista, esimerkkinä pitkä voimakasvärinen matto. Opaslaatat, eli huomio- ja suuntalaatat, ja varoitusalueet ohjaavat liikkumista. (Invalidiliitto 2009.)

Leirillä käytettiin paljon opasteita, jotka ohjasivat muun muassa eri toimintapisteille ja kimpποjen majoituspaikkoihin. Aikaisemmilla leireillä opasteina ovat toi-

mineet muun muassa A4-papereille käsinkirjoitetut tekstit. Soveltavalla kesäleirillä opasteiden selkeyteen oli kiinnitettävä parempaa huomiota. Etenkin Imatran ammattikoulu on rakenteeltaan sokkeloinen ja siten vammattomienkin ihmisten vaikea hahmottaa. Erityistä tukea tarvitseville lapsille tilan hahmotus voi olla sitäkin hankalampaa ilman hyviä opasteita.

3.1.3 Ulkotilat

Kulkuväylien pintojen on oltava tasaisia, kovia ja luistamattomia. Tasaisuuden poikkeamat saavat olla korkeintaan 20 mm. Sopivia materiaaleja ovat muun muassa asfaltti, betoni sekä sileät ja luistamattomat laattatyypit, joiden saumaleveys on korkeintaan 5 mm. (Invalidiliitto 2009.) Sen sijaan esimerkiksi hiekka aiheuttaa suuria esteitä liikuntarajoitteisten liikkumiselle (Prellwitz & Skär 2007).

Kulkuväylien leveyden on oltava vähintään 1500 mm ja vapaan korkeuden vähintään 2200 mm. Väylän korkein sallittu pituuskaltevuus on 8 % ja sivukaltevuus 3 %, erikoistasolla 5 % ja 2 %. Sallitun pituuskaltevuuden ylittävillä kulkuväylillä tulee olla välitasanteita ja käsijohteet. Kulkuväylän tulee olla selkeästi rajattu, eikä sillä saa olla törmäys-, putoamis- tai kiinnitakertumisvaaraa aiheuttavia esteitä. Kulkuväylän läheisyydessä olevat tasoerot tulee suojata kaiteella. Ulkoportaiden pienin sallittu leveys on 1200 mm. Porrasaskelman suurin sallittu nousu on 120 mm ja etenemä 400–420 mm. Portaiden joka askelman etureunassa on oltava kontrastiraita. (Invalidiliitto 2009.)

Suojatien ja jalankulkuväylän välisen pituuskaltevuuden on oltava alle 5 %. Suojatien tasaisuusvaatimukset vastaavat normaalin kulkuväylän vaatimuksia. Jalankulkualueen ja ajoradan erottamiseksi toisistaan käytetään reunatukea (korkeus 30 mm) ja luiskareunatukea (leveys vähintään 2500 mm, 150 mm:n matkalla 40 mm nouseva viiste). Ajoradan ylityssuuntaan nähden kohtisuorassa oleva reunatuki ohjaa näkövammaisen henkilön oikeaan suuntaan. Suojatiemerkinnoissä tummuuskontrasti on vähintään valkoisen tai keskiharmaan ja mustan eroa vastaava. Väärinkäsitysten välttämiseksi suojatien läheisyydessä ei saa olla muita voimakkaasti kuvioituja alueita. Suojatiemerkin tulee sijaita heti

suojatiemerkinän reunassa ja korkeintaan 500 mm ajoradan reunasta. Mahdollisen painonapin tulee sijaita korkeintaan 300 mm suojatiestä ja 900–1100 mm:n korkeudella. Nappia painettaessa on hyvä syttyä merkkivalo ja kuulua äänimerkki. Suojatiellä tulee olla korotetut keskisaarekkeet. Niiden syvyyden ja jalankulkuväylän leveyden tulee olla vähintään 2,5 metriä. Suojatien kohdalla oleva varoitusalue auttaa heikkonäköistä löytämään suojatien kohdan ja ajoradan reunan. Törmäämisvaaraa aiheuttavat esteet tulee sijoittaa lohkopintaiselle kiveykselle. Pollareiden tulee erottua tummuuskontrastilla sekä heijastavalla raidalla tai huomiovärillä. (Invalidiliitto 2009.)

Leirillä liikuttiin Imatran ammattikoulun, urheilutalon ja Mansikkalan koulun välillä siirryttäessä liikuntapisteestä toiseen. Siksi myös katualueiden esteettömyyden kartoitus kuului tehtäviimme. Liikuntapisteestä toiseen siirryttäessä tuli käyttää turvallisimpia reittejä eli tässä tapauksessa alikulkutunneleita. Oikean reitin valinta ja esimerkkinä toimiminen olivat kimpanvetäjien vastuulla. Kyseistä asiaa tuli korostaa kimpanvetäjille, koska aikaisemmin osa kimpanvetäjistä on ohjannut kimpansa käyttämään oikoreittejä.

3.1.4 Sisäänkäynti

Sisäänkäynnin on hahmotuttava rakennuksen julkisivusta ja sen on oltava kaikkien itsenäisesti käytettävissä. Sisäänkäynnin löytämisen helpottamiseksi voidaan käyttää korostavaa valaistusta, oven kontrastivärisyyttä ja sen sijoittamista syvennykseen sekä sisäänkäynnin ulkopuolista katosta. Pääsisäänkäynnille tulee olla selkeä opastus pysäköintipaikalta tai kadulta saakka. Tasoerojen kohdalla tulee käyttää puhtaana ja kuivana pysyvää luiskaa, joka johtaa maanpinnan tasosta sisäänkäyntitasanteelle. Sisäänkäynnin edessä on oltava vapaata tilaa halkaisijaltaan vähintään 1800 mm:n suuruisen ympyrän verran oven avaamiseen tarvittavan tilan lisäksi. Mahdollisen sisäänkäynnin ovella olevan ritilän on pysyttävä hyvin paikoillaan ja samassa tasossa sisäänkäyntitasanteen kanssa. Jos pääsisäänkäyntiä on mahdotonta saada esteettömäksi, tulee mahdollisimman lähellä sijaita vaihtoehtoinen sisäänkäynti, joka johtaa samaan sisäänkäyntiaulaan. (Invalidiliitto 2009.) Liikkumisrajoitteisten lasten pääsy sisäti-

loista piha-alueelle estyy usein kynnyksien, puutteellisten ramppien ja portaiden vuoksi. Muita esteitä ulospääsyyn ilman avustusta ovat raskaat hissien ovet, katurien reunakivet sekä luminen tai jäinen sisäänkäynti. (Prellwitz & Skär 2006) CP-lasten kohdalla siirtymiset erityisesti sisä- ja ulkotilojen välillä on raportoitu avustajan tarvetta korostaviksi tilanteiksi (Brogren Carlberg, Østensjø & Vøllestad 2005).

3.1.5 Liikkuminen ja toimiminen sisätiloissa

Kulkuväylän vapaan leveyden on oltava vähintään 1200–1800 mm ja korkeuden 2200 mm. Sivuilta tai ylhäältä kulkuväylälle ulottuvat esteet on suojattava kaitein tai kalusteiden avulla. Oven läheisyydessä tulee olla vapaata tilaa vähintään halkaisijaltaan 1500 millimetrin kokoisen ympyrän verran. Vapaan kulkuaukon pienin sallittu leveys on 850 mm ja kynnyksen suurin sallittu korkeus 20 mm. Manuaalisesti avattavan oven aukeamispuolella on oltava 400 mm vapaata tilaa ja oven kahvan sopiva korkeus on 850–1100 mm maasta. (Invalidiliitto 2009.)

Sisäportaissa askelman nousu saa olla korkeintaan 160 mm ja etenemä vähintään 300 mm. Välitasanne on suositeltava 10–15 askelman välein. Kompastumisvaaraa aiheuttavia avoaskelmia ja ulkonevaa reunaa askelmissa tulisi välttää. Porrasaskelmien reunan tulee olla kulkusuuntaan nähden suorassa kulmassa. Jokaisen etenemän etureunassa on oltava kontrastiraita. Käsijohteet ja esteetön tasonvaihtojärjestelmä kuuluvat portaiden asianmukaiseen varustukseen. (Invalidiliitto 2009.) Prellwitzin ja Skärin (2006) mukaan liikuntavammaiset lapset kokivat kotiympäristössään hankalimmiksi portaat ja pienet tilat.

Leiritiloissa on paljon tasoeroja ja portaita. Sekä ammattikoululla että urheilutalolla on paljon käytäviä, joten kyseisiin asioihin kiinnitettiin tarkkaa huomiota.

3.1.6 Kesäleirillä huomioitavat tilat

Ravintolatilojen kulkuväylillä tulee mahtua kulkemaan, ohittamaan ja kääntymään myös apuvälineiden kanssa. Ravintolan linjaston tuotteisiin tulee voida

ylettyä pyörätuolista, mitä helpottaa tiskin sisäänvedetty sokkeli. Tiskiä reunustaa yhtenäinen ulkoneva taso, jonka sopiva korkeus on 800–900 mm. Tiskin reunaan asennettu käsijohde helpottaa käveleviä liikkumisesteisiä. Hyvin erotuvissa ruokalistoissa käytetään vähintään 15 mm:n kirjasinkokoa. (Invalidiliitto 2009.) Keittiössä liikuntavammaiset lapset tarvitsevat usein apua esimerkiksi ulottautumisongelmien vuoksi muun muassa pöydän ääreen asettautumisessa ja tiskien poislaitossa (Prellwitz & Skär 2006). Brogren Carlbergin ym. (2005) mukaan myös CP-lasten suurin apuvälineiden tarve ilmenee usein syömistilanteissa. Ruokailussa yleisesti käytettyjä apuvälineitä ovat muun muassa säädettävät istuimet ja syöttökaukalot. (Brogren Carlberg ym. 2005.)

Erilliseen esteettömään wc-tilaan tulee päästä suoraan aulasta, käytävästä tai muusta vastaavasta tilasta. Sinne pääsy on käyttäjän tai avustajan sukupuolesta riippumaton. Seinässä oven avautumispuolella olevassa opasteessa on helppotajuinen symboli, kohokuvio ja selkeä tummuuskontrasti. Oven sarana-puolella sijaitsee lankavedin 800 mm:n korkeudella lattiasta ja ovi aukeaa ulospäin. Esteettömässä wc-tilassa on vapaata tilaa 1500 mm:n suuruisen ympyrän verran. Wc-istuimen takana on oltava 300 mm tilaa esimerkiksi avustajan toiminnalle. Wc-paperitelineen sopiva sijoitus on istuimeen nähden etuviistossa 300 mm:n etäisyydellä. Kaikkien wc-tilan kalusteiden ja varusteiden tulee sijaita 900 mm:n korkeudella lattiasta. (Invalidiliitto 2009.)

Leirillä yhtenä liikuntalajina oli uinti, joten toimintaympäristöön kuuluivat myös Imatran urheilutalolla sijaitseva uimahalli sekä sen peseytymis- ja pukeutumistilat. Tehdessämme talvileirillä esteettömyyskartoitusta emme päässeet kartoittamaan peseytymistiloja, joten siltä osin tekemämme kartoitus oli puutteellinen.

Pukeutumistilan koon on oltava vähintään 2100 x 2100 mm. Muutamien puku-kaappien edessä on vapaata tilaa. Tilassa on pitkä, pehmustettu penkki tai laveri, jonka leveys on 600–700 mm, korkeus 500 mm ja pituus 2100 mm. Pukeutumistilan peileistä näkee itsensä useammalta eri korkeudelta. Pistorasioita on sijoitettu 400–1100 mm:n korkeudelle lattiasta. Kahdelle korkeudelle (500 ja 900 mm) sijoitettujen käsijohteiden on oltava märkänäkin luistamatonta ja kiiltämätöntä materiaalia. (Invalidiliitto 2009.)

Peseytymistiloissa on hyvä olla käytettävissä lainattava suihkupyörätuoli (Invalidiliitto 2009). Erityisesti CP-vammaisilla lapsilla usein käytetty apuväline on suihkupöytä, mutta toisaalta apuvälineiden käytöstä peseytymistilanteissa on kyseisten lasten kohdalla erinäisistä syistä johtuen usein luovuttu (Brogren Carlberg ym. 2005). Esteetön suihkupaikka on tasoeroton ja leveydeltään vähintään 1300 mm. Edellä mainitut laaverit ja käsijohteet voivat olla tarpeen myös peseytymistiloissa. Suositeltava suihkukaluste on käsisuihku, jonka korkeus on säädettävissä 700–900 mm lattiasta. (Invalidiliitto 2009.) Kylpyhuoneessa liikuntavammaisten lasten avuntarve johtuu usein tavaroiden korkeasta sijoituksesta sekä vaikeasti avattavista hanoista ja kaapeista (Prellwitz & Skär 2006).

Löylyhuoneessa tulee olla vapaata tilaa vähintään kahden 1300 mm:n pyörähäydysympyrän verran. Saunan ovesa tulee olla puiset vetimet. Lasiseen oveen törmääminen on estetty siihen kiinnitetyillä puitteilla tai kontrastimerkinnällä. Saunan lattia on märkänäkin luistamaton, eikä siinä ole irrallisia lattiaritiloita. Saunassa löylyyn pääsy on taattu kaikille. Alimman lauteen on oltava noin 500 mm lattiasta. Sopiva laudepituus on vähintään 2100 mm. Lauteiden on oltava tarpeeksi syviä suurin jaloin istumista varten. Niissä ei saa olla teräviä särmiä, ulkonemia tai metalliosia. Laudeportaot ovat leveydeltään 600 mm, etenemäl-
tään 390 mm ja askelnousultaan enimmäkseen 120 mm. Kiuasta ympäröi suo-
jaava puurakenne. (Invalidiliitto 2009.)

Uima-allastiloissa altaiden reunojen tulee olla vapaat pyörätuolilla liikkumista varten. Allastasanne viettää altaasta pois päin. Altaaseen on suositeltavinta päästä loivia portaita pitkin tai allashissillä. Kulkuväylien ulkopuolella on oltava levähdyspaikkoja, joiden ääreen pääsee apuvälineiden kanssa. Valon peiliheijastumista veden pinnan kautta estetään epäsuoralla valaistuksella ja uima-allasvalaisimilla. Vedenpinnan on erotuttava selvästi. Selkeiden kontrastien käytön tärkeys korostuu, koska allastiloissa liikutaan yleensä ilman silmälasia. (Invalidiliitto 2009.)

3.2 Muita saavutettavuuteen vaikuttavia tekijöitä

Leirin saavutettavuuteen vaikuttaa lisäksi muita tekijöitä. Turvallisuuden tulee olla kunnossa. Turvallisuussuunnitelma pitää olla tehty ja tarkistettu, että esteettömyys toteutuu. Ohjaajien ja lasten tulee olla vakuutettuja ja ensiapujärjestelyjen pitää olla kunnossa. (Juntunen ym. 2008.) EKLU ry:n talvileirillä jokainen kimpanvetäjä tutustuu turvallisuussuunnitelman olennaisiin osiin ennen leiriä, ja leiri-infossa jaettavassa materiaalissa on tietoa ensiapulaukkujen sijainnista leiri-alueella ja tarvittavat puhelinnumerot hätätilanteen sattuessa.

Saavutettavan leirin ohjaaja on reilu, kannustava ja osaava, mutta osaa myös tarvittaessa kysyä apua ja neuvoa muilta. Ohjaaja osaa ottaa kaikki lapset huomioon ohjauksessaan ja osaa soveltaa ja eriyttää toimintaa niin, että se pysyy mielekkäänä kaikille. (Juntunen ym. 2008.) Avustajat ovat kaikkia lapsia varten ja pyrkivät tukemaan lapsen osallistumista toimintaan. Avustajia tulee olla tarpeeksi ryhmässä. (Juntunen ym. 2008.) EKLU ry:n kesäleirillä 2011 kah-ta erityislasta kohden oli yksi avustaja.

Leiripaikalle saapumisen tulee olla vaivatonta. Tätä voidaan tukea laittamalla leirikirjeen mukana ajo-ohjeet. Leirikirjeessä tulee olla järjestäjän yhteystiedot, jotta huoltajat voivat ottaa yhteyttä, jos he haluavat esimerkiksi lisää tietoa leiristä tai käydä etukäteen tutustumassa leiripaikkaan. On hyvä tarjota mahdollisuus tutustua leiriohjelmaan jo etukäteen. (Juntunen ym. 2008.)

4 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

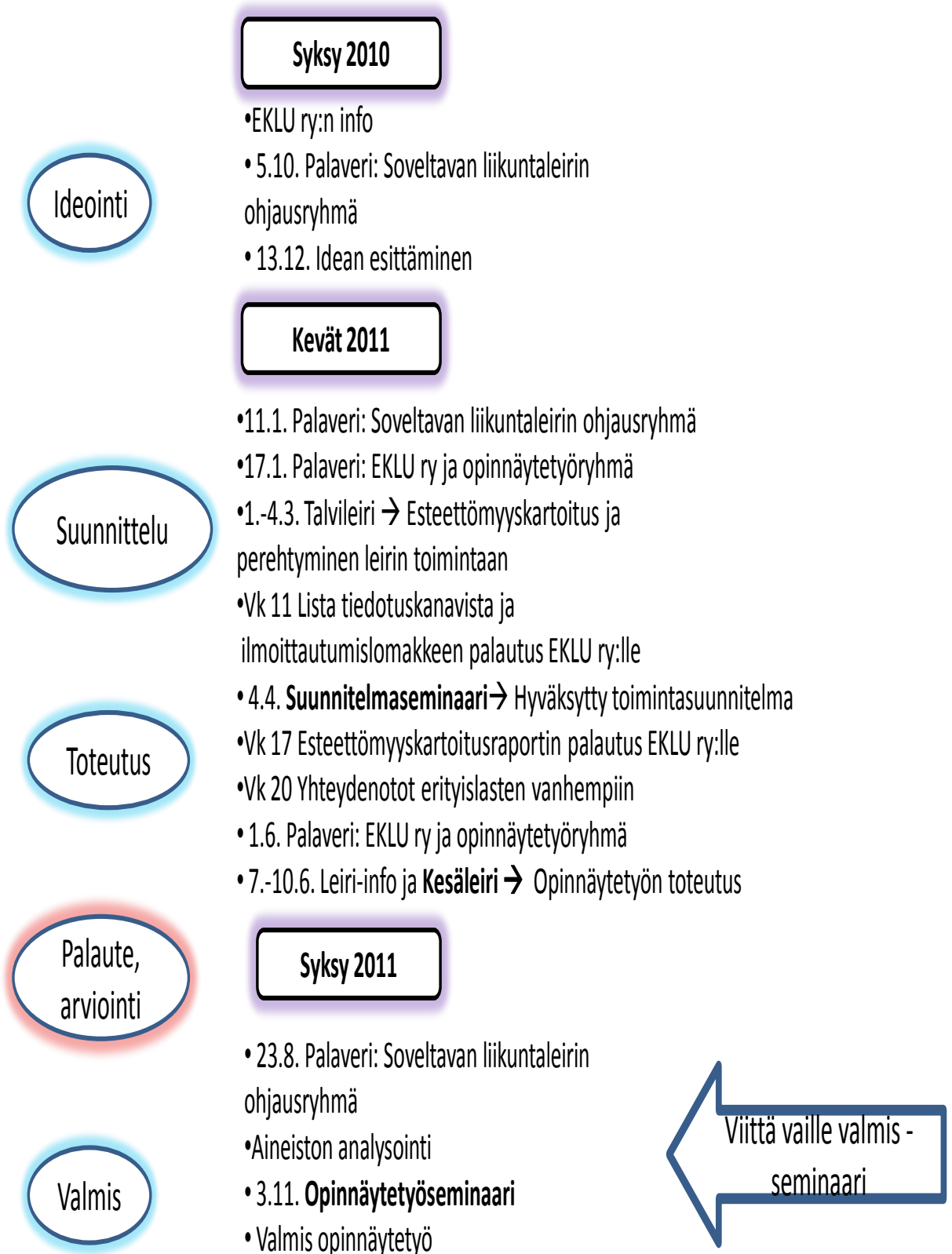
Opinnäytetyössä tarkastelimme sovelletun liikuntaleirin saavutettavuuteen vaikuttavia tekijöitä ja olimme mukana järjestämässä EKLU ry:n soveltavaa sporttileiriä kesällä 2011. Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, mitä tulee huomioida järjestettäessä kaikille saavutettavaa leiriä. Lisäksi selvitimme, kuinka saavutettavuus toteutui EKLU ry:n kesäleirillä ja mikä auttaa yhteistyökumppanimme kehittämään leiriä edelleen. Toivomme, että muutkin kaikille avoimien leirien järjestäjät saavat opinnäytetyöstä vinkkejä leirien suunnitteluun ja toteutukseen.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

- Mitä tulee huomioida, kun järjestetään kaikille saavutettavaa leiriä?
- Miten saavutettavuus toteutui EKLU ry:n soveltavalla sporttileirillä kesällä 2011?

5 LEIRIN TOTEUTUS OPINNÄYTETYÖNÄ

Opinnäytetyömme on toiminnallinen, ja sen arvioinnissa käytämme laadullisen tutkimuksen tutkimusmenetelmiä. Siinä yhdistyvät käytännön toteutus ja sen raportointi. Airaksisen ja Vilkan (2003) mukaan opinnäytetyön tulisi olla työelämälähtöinen, käytännönläheinen, tutkimuksellisella asenteella toteutettu ja riittävällä tasolla alan tietojen ja taitojen hallintaa osoittava. Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena voi olla esimerkiksi kansio, kirja, opas, portfolio, kotisivut tai johonkin tilaan järjestetty näyttely tai tapahtuma. Opinnäytetyön aiheen on hyvä nousta koulutusohjelman opinnoista sekä olla itseään kiinnostava. Meidän tuotoksemme on vastata EKLU ry:n soveltavan kesäleirin saavutettavuudesta. Kuviossa 5.1. näkyy opinnäytetyömme aikataulu.

Kuvio 5.1 Opinnäytetyön aikataulu

Aloitimme opinnäytetyön syksyllä 2010 ideoinnista, ja se on valmis syksyllä 2011. Kuviosta 5.1 näkyy myös toteutuksen aikataulu, joka sijoittuu keväälle 2011. Toteutuksesta kerrotaan tarkemmin seuraavissa luvuissa.

Ammattikorkeakoululaissa (351/2003 4§) määritellään ammattikorkeakoulun tehtävät. Tehtävissä korostuu muun muassa tutkimus- ja kehitystyö, joka tukee työelämää ja aluekehitystä sekä huomioi elinkeinorakenteen. Samalla ammattikorkeakoulu tukee yksilön ammatillista kasvua ja edistää elinikäistä oppimista.

5.1 Esteettömyyskartoitus

Leirin saavutettavuuden kannalta leiritiloihin ja -ympäristöön on syytä tehdä hyvissä ajoin etukäteen esteettömyyskartoitus. Fyysisen ympäristön toimivuuteen sisältyvät liikkumisen esteettömyyden lisäksi myös kuulemisen ja näkemisen esteettömyys (Invalidiliitto ry 2009). Kartoituksessa on huomioitava yhteistyökumppanin toiveet ja resurssit. Ratkaisujen on oltava mahdollisimman toimivia ja useita ihmisiä palvelevia, mutta muutokset eivät pysty olemaan suuria. Aina ei päästä ideaalitalanteeseen, mutta pyritään toimiviin ratkaisuihin.

Muutoksia varten ei ollut tarkkaa budjettia, mutta pieniin hankintoihin tiedettiin olevan mahdollisuus. Kesän 2011 soveltavaa sporttileiriä varten opinnäytetyöryhmä osallistui hiihtolomaviikolla EKL ry:n talvileirille. Kimpanvetäjinä toimimisen ohessa tehtiin esteettömyyskartoitus Imatran urheilutalolla, ammattikoululla, uimahallilla, Mansikkalan koululla sekä näiden ympäristössä. Kartoituksessa käytettiin välineinä mittanauhaa, kameraa ja leirien esteettömyyden arviointilomaketta (Liite 1). Kaikki lapset oli alun perin tarkoitus majoittaa ammattikoulun luokkatiloihin. Koska ammattikoulusta oli mahdotonta saada esteetöntä, arvioimme myös Mansikkalan koulun mahdollisena majoituspaikkana osalle lapsista. Talviaikana tehty esteettömyyskartoitus ei ollut optimaalisin ajankohta kartoittaa kesäaikana toteutuvan leirin ympäristöä, koska kesällä esimerkiksi ulkoympäristö ja valaistus olivat erilaiset kuin talvella. Talvileirin aikana emme myöskään päässeet kaikkiin tarvittaviin tiloihin emmekä saaneet kuvia kaikista kohteista.

Arvioimme leirin rakennetun ympäristön saavutettavuutta Invalidiliiton Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitusoppaan (2009) avulla. Vaikka leirillä ei ollut mahdollisuutta toteuttaa kaikkia optimaalisia ratkaisuja, pystyimme vertaamaan nykyistä ympäristöä suosituksiin. Kartoituksen pohjalta kirjoitettiin esteettömyyskartoitusraportti, jota Invalidiliiton (2009) mukaan voidaan hyödyntää tiedotettaessa tilan tai palvelun saavutettavuudesta. Esteettömyyskartoitusraportti on tiivis ja helppotajuinen esitys sekä toimivista että parannusta vaativista asioista. Toimenpide-ehdotuksien kiireellisyysjärjestyksessä ensimmäisenä ovat liikkumisen ja toimimisen turvallisuuteen vaikuttavat asiat ja seuraavana liikkumista ja toimimista estävät tai vaikeuttavat seikat. Raportin tekstiosassa kuvataan esteettömyyden ongelmakohdat, ja kunkin kappaleen lopuksi esitetään toimenpide-ehdotukset taulukkomuodossa. EKLU ry:n päätettäväksi jäi, mitkä ratkaisuehdotuksista olivat käytännössä toteutettavissa. Resurssien mahdollisesti kasvaessa EKLU ry voi jatkossa edistää liikuntaleiriensä saavutettavuutta entisestään. Esteettömyyskartoitusraportti palautettiin Heiskaselle huhtikuun 2011 lopulla.

5.2 Saavutettava ilmoittautumislomake

Leirin suunnittelun kannalta on tärkeää saada etukäteen tietoa, millaisia lapsia leirille osallistuu. Soveltavalle sporttileirille 2011 ilmoitettiin Internetissä kaikille yhteisellä hakulomakkeella. Ilmoittautuminen alkoi 1.4.2011 ja loppui 11.5.2011. Muokkasimme EKLU ry:llä käytössä olevaa ilmoittautumislomaketta sellaiseen muotoon, että se sopii soveltavalle leirille ilmoittautumiseen. Lomakkeessa on osio ”Eriyistiedot”, johon vanhemmat voivat kuvailla lapsensa mahdollista erityisen tuen tarvetta leirillä. (Liite 2)

Juntusen ym. (2008) mukaan leirin ilmoittautumislomakkeessa tulee kysyä muun muassa lapsen nimi, osoite, puhelin, ikä, uimataito, erityisruokavaliot, mahdolliset lääkitykset, sairaudet ja allergiat sekä vanhempien yhteystiedot leirin aikana. On myös hyvä kysyä kuvauslupa. Eriyistä tukea tarvitsevien lasten

kohdalla kannattaa miettiä, mitä tietoa lapsista tarvitaan leirin kannalta. Pelkkä diagnoosi ei välttämättä kerro kaikkea. Hyväksi todettu kysymys *Onko jotain, mitä vastuuhjaajan tulisi tietää?* antaa mahdollisuuden vanhemmille kertoa esimerkiksi, että lapsi on ujo tai ensimmäistä kertaa yön yli poissa kotoa. (Juntunen ym. 2008.)

Ilmoittautumislomakkeen tiedot ovat luottamuksellisia ja vaitiolovelvollisuus koskee kaikkia ohjaajia. Ilmoittautumislomakkeessa on oltava järjestäjän yhteystiedot ja ilmoittautumistietojen luovutuksen tulee olla turvallista. Vanhemman allekirjoitus ja päiväys varmistavat, että myös kotiväki jakaa vastuun leirin onnistumisesta. (Juntunen ym. 2008.) Koska kesäleirille ilmoitettiin Internetissä, ei ilmoittautumislomakkeeseen tullut allekirjoitusta. Jos joku lapsista käyttäytyi leirillä huonosti, voitiin hänen vanhempinsa olla yhteydessä leirin aikana.

Jotta lomake olisi kaikille helppo täyttää, sen täytyy olla selkeä ulkoasusta lähtien. Visuaalisesti selkeässä lomakkeessa käytetään isoa kirjasinkokoa ja selkeää fonttia. Lisäksi kontrasti kirjainten ja taustan kanssa tulee olla riittävän suuri, jotta teksti erottuu. Haluttu tieto menee paremmin perille, kun kieli on helppoa seurata ja ymmärtää. Saavutettava lomake voi parhaimmillaan sisältää lisäksi eri kielivaihtoehtoja ja erilaisia esitystapoja, niin ääneen kuin näköön perustuvia. Koska ilmoittautuminen tapahtuu vain Internetissä, voi vielä miettiä verkkosivuston esteettömyyttä eli kuinka hyvin ne toimivat visuaalisesti ja kielellisesti. (Kulttuurilla kaikille – palvelu 2011.) Annoimme muokatun ilmoittautumislomakkeen Lasse Heiskaselle. Hän arvioi sen vastaavuutta EKLU ry:n käyttötarkoituksiin ja huolehti sen siirtämisestä Internet-sivuille ja ulkoasun lopullisesta muodosta. Ensimmäiselle soveltavalle sporttileirille otettiin kymmenen erityistä tukea tarvitsevaa lasta, joille ilmoitettiin hyväksymisestä sähköpostilla tai tekstiviestillä ilmoittautumisajan päätyttyä 11.5.2011.

Tiedotuskanavat

Tehtävänä oli löytää tiedotuskanavat, joiden kautta EKLU ry markkinoi tulevaa leiriä. Tärkeää oli määrittää, kenelle leiri on tarkoitettu, jotta tämä kohderyhmä eli erityistä tukea tarvitsevat lapset saavat tiedon tulevasta leiristä (Häyrinen &

Vallo 2008). Palaverissa 11.1.2011 sovimme, että keräämme yhteystiedot niistä Etelä-Karjalan alueen kouluista, joissa on varmasti erityisopetusta. Etsimme EKLU ry:lle puhelinnumerot ja sähköpostiosoitteet, joiden kautta se markkinoi leiriä. EKLU ry:llä oli tarkoituksena myös vieraila näissä kouluissa. Alkuun tiedotuskanavat rajattiin näihin kouluihin, koska ensimmäiselle soveltavalle leirille otettiin mukaan vain kymmenen erityislasta ilmoittautumisjärjestyksessä.

Kokenut tapahtuman järjestäjä osaa arvioida osallistujien määrän, mutta joskus tätä tietoa ei ole aiemmista tapahtumista. Mahdollisuus on myös porrastaa markkinointia kahteen osaan, jolloin ensimmäisen tiedottamisen jälkeen arvioidaan osallistujien määrä. Vähäisen osallistujamäärän jälkeen on silloin mahdollisuus laajentaa tiedottamista toisella kertaa. Tämä tietenkin tarkoittaa, että ensimmäinen tiedottaminen on tapahduttava ajoissa. (Häyrinen & Vallo 2008.) Tuen tarpeen mukaan erityislapsi voi opiskella joko lähikoulussa integroituna tai oman alueen erityisluokassa tai kaupungin keskitetyillä erityisluokilla (Lappeenrannan kaupunki). Listan kouluista ja yhteistiedoista annoimme EKLU ry:lle maaliskuussa 2011.

5.3 Leirillä avustaminen ja yhteydenotot vanhempiin ennen leiriä

Toimimme kesällä 2011 sovelletulla sporttileirillä avustajina. Opinnäytetöiden tekijöistä viidellä kuudesta oli mahdollisuus olla mukana leirillä ja toimia avustajina. Leirille ilmoittautui kymmenen erityislasta, joista kahta kohden oli yksi avustaja. Leirille osallistui lopulta yhdeksän lasta. Kun leiri-ilmoittautumiset olivat ohi, saimme tiedot osallistujista. Tutustuimme lasten tietoihin ja sovimme keskenämme, kuka avustaa ketäkin. Avustajina olimme koko leirin ajan sen kimpan mukana, johon avustettava kuului. Avustimme leiriläistä hänen tuen tarpeensa mukaan. Jos leiriläisen tuen tarve oli ympärivuorokautista tai hoidollista, tuli hänellä olla oma henkilökohtainen avustaja.

Jokainen avustaja soitti oman avustettavansa vanhemmille. Soiton tarkoitus oli tarkentaa ilmoittautumislomakkeesta saatuja tietoja sekä saada mahdollisesti lisää tietoa. Soiton avulla pyrimme myös lisäämään vanhempien luottamusta.

Flewittin ja Nindin (2007) tutkimuksessa nousi esille usean vanhemman halu varmistua, että voivat luottaa inklusioperiaatteiseen kouluun. Osa vanhemmista oli huolissaan, ettei heidän lastensa erityistarpeita osattu ottaa huomioon sekä suuresta ryhmäkoosta. Monet vanhemmat vakuutuivat turvallisuudesta, koska inklusioympäristön ilmapiiri on vapautunut ja rauhallinen.

Leiriläisten vanhemmat ovat ensisijainen yhteyshenkilö, joilta saa paljon tietoa. Vanhemmilta voi kysyä muun muassa lapsen erityisen vapaa-ajan harrastuksen, rutiinit, kommunikoinnin taidot ja diagnoosin. Kaikki saatu tieto auttaa suunnittelemaan avustamisen tarpeen, ohjelman soveltamisen ja kuinka auttaa leiriläistä sopeutumaan leirin rutiineihin. (O'Brien & Sullivan 2001.) Paneuduttamme ilmoittautumislomakkeisiin näimme tarkentavien kysymysten tarpeen kunkin leiriläisen kohdalla sekä sen, tarvittiinko lisää tietoa päivittäisistä toiminnoista. Ympäristön vaatimusten muuttuessa myös toimintakyky saattaa muuttua (Leinonen & Mattila-Aalto 2004). Avustajien on hyvä huomioida, että vieraassa ympäristössä lapsen toimintakyky voi olla erilainen kuin tutussa ympäristössä.

Kysyimme vanhemmilta puhelimesta, yöpyykö lapsi leirillä ja pystyykö hän nukkumaan lattiatasolla. Varmistimme myös, että vanhemmat olivat huolehtineet itse henkilökohtaisen avustajan järjestämisestä, jos lapsi tarvitsee ympärivuorokautista avustusta. Keskustelimme myös vanhempien kanssa, kuinka heidän lapsensa tahtoo erilaisuuttaan käsiteltävän pelisääntökeskustelussa. Jokaisen avustajan kaksi avustettavaa lasta olivat samassa ryhmässä, jolloin avustaminen oli sujuvaa. Emme kuitenkaan toimineet kesäleirillä kimpanvetäjinä vaan olimme ryhmän kimpanvetäjän tukena. Puhelinkeskustelussa tiedotimme vanhempia myös palautekyselystä. Pyysimme heitä täyttämään palautekyselyn lastensa kanssa, kun he tulevat hakemaan heitä leiriltä. Vanhemmille oli tärkeää myös tiedottaa opinnäytetyöstä.

Soveltavalle kesäleirille 2011 osallistuvien lasten taustat olivat hyvin erilaiset ja avustamisen tarve ja tapa vaihtelivat paljon. Leirille osallistui ainoastaan yksi pyörätuolilla liikkuva lapsi. Hänellä oli leirillä käytössään sähkömopo sekä manuaalipyörätuoli. Taustalla hänellä on Duchennen lihasdystrofia ja valikoiva mutismi. Hänellä oli mukana leirillä henkilökohtainen avustaja. Kahdella muullakin

lapsella oli henkilökohtainen avustaja mukana leirillä. Toinen lapsista oli autisti, jolla oli heikko kuulo ja joka kommunikoi viittomakielellä. Henkilökohtainen avustaja oli myös lapsella, jolla oli Downin oireyhtymä. Tämä lapsi oli hiljainen eikä ollut muiden lasten kanssa sekä liikkuminen oli hidasta. Leirille osallistui kaksi lasta, joilla oli lievä älyllinen kehitysvamma. Heidän avustamisen tarpeensa oli lähinnä sanallisen ohjeistuksen tarkentaminen ja päivittäisissä toiminnoissa avustaminen. Toisella heistä oli epilepsia, joten lapsi tarvitsi tarkkaa huolehtimista lääkkeistä. Yhden lapsen diagnoosina oli kaksisuuntainen mielialahäiriö. Hän oli omatoiminen ja sosiaalinen, joten hän ei tarvinnut avustajaa. Avustamista ei tarvinnut myöskään lapsi, jolla oli heikko kuulo. Hän oli hyvin ryhmässä ja kaikessa toiminnassa mukana. Eräällä lapsella oli taustalla ADHD. Hän oli omatoiminen mutta vilkas, kaipasi huomiota ja kiusasi muita. Yhdellä lapsella oli Aspergerin oireyhtymä. Hän oli omatoiminen, mutta syrjäänvetäytyvä. Toimimalla avustajina pyrimme mahdollistamaan erityistä tukea tarvitsevien lasten osallistumisen leirille ja saamaan tietoa saavutettavuuden onnistumisesta.

5.4 Kesäleirin leiri-info

Kesäleirin alkamista edeltävänä päivänä oli ohjaajakoulutus uusille kimpanvetäjille ja leiri-info uusille sekä aikaisemmin leirillä olleille kimpanvetäjille. Leiri-infossa jaettiin kimpat, aikataulut, kartta ja ote turvallisuussuunnitelmasta sekä tarvittavat puhelinnumerot.

Tämän jälkeen kimpanvetäjille kerrottiin, kuinka he voivat toiminnallaan vaikuttaa kaikille avoimen leirin onnistumiseen. Kerroimme heille, keitä olemme, ja että olemme tekemässä opinnäytetyötä leirin saavutettavuudesta. Kerroimme, että toimimme erityistä tukea tarvitsevien lasten avustajina kimpoissa, ja mitä se tarkoittaa kimpan toiminnan kannalta. Jokainen avustaja informoi lisäksi kimpanvetäjiä siitä, millaisia erityistä tukea tarvitsevia lapsia kimppoihin tulee. Lapsista kerrottiin vain tarvittavat tiedot leirin kannalta. Kehotimme kimpanvetäjiä kysymään meiltä apua, jos jokin asia leirin aikana askarruttaa, ja muistamaan, että emme ole leirillä tarkkailemassa tai kritisoimassa heidän toimintaansa vaan tukemassa tarvittaessa heitä. Tarkoituksena oli yhdessä toimien toteuttaa on-

nistunut leiri. Kuitenkin talvileirin kokemusten perusteella koimme tärkeäksi korostaa kimpanvetäjille heidän vastuutaan lapsista ja sitä, että he toimivat esimerkkinä lapsille. Leiri-infossa korostimme myös ohjaajien salassapitovelvollisuutta. Lapsia koskevat tiedot ja leirillä ilmenevät asiat olivat luottamuksellisia.

Infossa kerrottiin, mitä tarkoittaa saavutettava leiri. Käytiin lyhyesti läpi millainen on saavutettava ympäristö tällä leirillä ja miten se huomioidaan ryhmänohjauksessa. Lisäksi opastettiin, että on tärkeää päästä eroon turhista ennakkoluuloista ja peloista ja asennoitua toimimaan niin, että leiri on kaikille onnistunut. Muistutettiin, että hyvän ilmapiirin luominen heti ensimmäisestä lasten kohtaamisesta lähtien on tärkeää ja siihen tähdättiin Pelisääntökeskustelulla, joka pidettiin leirin ensimmäisenä päivänä ja jossa sovittiin kimpan yhteiset säännöt. Infossa opastettiin, kuinka Pelisääntökeskustelu pidetään ja miten menetellään, kun ryhmässä on mukana erityistä tukea tarvitseva lapsi. Meille oli vielä varattu puoli tuntia Pelisääntökeskustelun käytännön harjoitteluun.

Leiri-infoon kuului vielä toisen opinnäytetyöryhmän osuus, jossa kimpanvetäjät saivat käytännön kokemuksia siitä, kuinka liikuntahetkiä voidaan soveltaa kaikille avoimiksi.

5.5 Pelisäännöt

Nuori Suomi ry:n lanseeraaman Operaatio Pelisääntöjen tavoitteena on vähentää lasten liikunnan kielteisiä ilmiöitä kuten kiusaamista, kilpailupainotteisuutta ja virheiden etsimistä (Miettinen 1999a, 148). Tärkeää on leikinomaisen, tasa-vertaisen, oppimista ja terveitä elämäntapoja edistävän toiminnan ilmapiiri (Nuori Suomi 2011). Yhteiset säännöt tuovat lisäksi turvallisuutta leirille, esimerkkinä sääntö, jossa sovitaan leirialueen rajat (Juntunen ym. 2008).

Ohjaajat sopivat keskustellen lasten kanssa ryhmän tai joukkueen yhteiset pelisäännöt, jotka tähtäävät siihen, että kaikilla on kivaa ja kaikki pääsevät osallistumaan (Nuori Suomi 2011). Lasten maailma on musta-valkoinen. He ovat erittäin tarkkoja säännöistä ja arvostavat rehtiä toimintaa. Jos joku ei noudata

sääntöjä, se kyllä huomataan. ”Jäähypenkille” joutuminen on lapselle ankara rangaistus, koska yhdessä tekeminen on kaikille pääasia. (Numminen 2005.) Yhdessä laaditut pelisäännöt ovat näin tutut kaikille ja yhdessä huolehditaan siitä, että sääntöjä noudatetaan.

EKLU ry:n soveltavalla sporttileirillä luotiin yhteiset pelisäännöt. Ohjaajakoulutuksessa kimpanvetäjät harjoittelivat pelisääntökeskustelun pitämistä lasten kanssa. Soveltavalle kesäleirille uuden elementin pelisääntökeskusteluun toivat erityistä tukea tarvitsevat lapset. Talvileirillä huomasimme, että kimpanvetäjät ovat nuoria ja monellakaan ei ole aikaisempia ohjaajakokemuksia.

Talvileirin ohjaajakoulutuksessa pelisääntökeskustelu käytiin läpi teoriassa ja sen jälkeen keskustelun vetoa harjoiteltiin käytännössä. Lyhyt teoriaosuus pohjautui Nuoren Suomen Pelin Henki – vihkoon ja Liikuntaa kaikille lapsille – hankkeen materiaaliin. Koimme, että kokemattomien kimpanvetäjien on helpompi ymmärtää pelisääntökeskustelun idea käytännön esimerkein. Käytännön toteutuksessa harjoiteltiin pelisääntökeskustelun vetoa pienissä ryhmissä ja mietittiin yhdessä, miten erityistä tukea tarvitseva lapsi otetaan huomioon keskustelussa. Jokaisessa pienryhmässä kuviteltiin olevan erityistä tukea tarvitseva lapsi. Esimerkiksi yhdessä ryhmässä oli kuvitellusti näkövammaisen lapsi, toisessa pyörätuolissa istuva lapsi ja kolmannessa Downin syndroomaa sairastava lapsi. Ensin pienryhmässä pohdittiin, kuinka keskustelu voisi edetä ja sitten yhdessä kaikkien kanssa käytiin läpi, mitä kukin ryhmä sai aikaiseksi. Pohdittiin, mikä oli hyvää ja mitä voisi tehdä ehkä toisin. Tarkoitus oli, että kimpanvetäjät itse oppivat arvioimaan omaa tekemistään.

Koulutuksessa oli myös tärkeää muistuttaa, että vaikka kimpassa ei ole erityislapsia, on lasten kanssa otettava puheeksi, että erityislapsia on mukana leirillä. Muistutimme myös, että kimpanvetäjät esimerkiksi opastavat lapsia ottamaan erityislapset huomioon sopivalla tavalla. Pelisääntökeskustelu käydään heti leirin alussa, ja se on kimpanvetäjien ensimmäinen kontakti lapsiin ja siksi tärkeä hyvän vuorovaikutussuhteen synnyn kannalta. Pelisäännöt tukevat asenteellisen saavutettavuuden toteutumista leirillä. On tärkeää, että ohjaajat ovat valmi-

ta kohtaamaan erilaisia lapsia ja ilmapiiri leiriläisten kesken on alusta asti suvaitseva ja tasavertainen.

Erityistä tukea tarvitsevien leiriläisten vanhemmilta kysyttiin puhelinsoitoissa ennen leiriä, miten lapsen vammaisuutta saa käsitellä pelisääntökeskustelussa. Juntunen ym. (2008) opastavat, että ohjaaja voi kertoa ryhmälle lapsen erityisen tuen tarpeesta tai halutessaan lapsi voi kertoa siitä itse. Jos lapsilla on jotain kysymyksiä, niihin pyritään vastaamaan lyhyesti ja selkeästi hienotunteisuutta ja tilannetajua käyttäen. Ytimekkyyttä vaaditaan myös mahdollisissa kiusaamislanteissa. Kaikkeen kiusaamiseen tulee puuttua heti. (Juntunen ym. 2008.) Lasta voidaan myös pyytää kertomaan, kuinka toiset lapset voivat auttaa häntä tai ottaa hänet huomioon. Turvallisuuden kannalta on tärkeää pelisääntöjä tehdessä keskustella apuvälineistä yhteisissä leikeissä sekä siitä, että joku ei näe tai kuule. Jos erityislapsilla on apuvälineitä, ne ovat vain hänen käytössään eikä niihin saa koskea ilman lupaa. Jos ryhmässä on lapsi, joka kommunikoi eri tavalla kuin muut, kannattaa tästäkin keskustella lasten kanssa. On hyvä miettiä, kuinka myös tämän lapsen ajatukset saadaan kuuluviin ryhmässä. (Alanko ym. 2004.)

6 SAAVUTETTAVUUDEN ARVIOINTIMENETELMÄT JA AINEISTON ANALYSOINTI

Yleisimpiä laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmiä ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto. Jos tutkimuksessa halutaan ottaa huomioon ihmisen aikomus käyttäytyä jollain tietyllä tavalla erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, ei tule tukeutua vain kysymiseen tai havainnointiin perustuvaan menetelmään. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71.) Myös Vilkan mukaan havainnointitutkimusta tekevän kannattaa varmistaa havaintojaan erilaisilla tutkimusaineistoilla (Vilka 2006, 25). Tässä tutkimuksessa saavutettavuutta arvioidaan leirillä tehtyjen havaintojen (liite 5) ja erityislapsille suunnatun palautekyselyn (liite 3) avulla.

Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä ja sen avulla voidaan tehdä monenlaista tutkimusta. Tarkoitus on saada tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. (Tuomi & Sarajärvi 2009.) Tämän tutkimuksen havainnoinnilla saatu aineisto sekä palautekyselyn avointen kysymysten vastaukset analysoitiin teorialähtöisellä sisällönanalyysillä. Palautekyselyn strukturoidut vastaukset analysoitiin määrällisellä sisällönanalyysillä.

6.1 Havainnointi

Tutkimushavainnointi on ihmisen kokonaisvaltaista ja tietoista ilmiöiden, asioiden ja tapahtumien aistimista niiden luonnollisessa ympäristössä. Tutkija suunnaa tietoisesti huomionsa koko tutkimuskohteeseen. Havainnoimisessa tärkeää on ymmärrys tutkimuskohteesta. (Vilka 2006.) Osallistumalla talvileirille ja leirin suunnittelukokouksiin tutustuimme tutkimuskohteeseen. Perehdyimme lisäksi saavutettavan leirin järjestämiseen liittyvään teoretiseen tietoon.

Havainnointi valitaan tutkimusmenetelmäksi, kun halutaan monipuolisesti tietoa tutkittavasta ilmiöstä ja kun halutaan nähdä asiat niiden oikeissa yhteyksissä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 81). Havainnointia käytetään, kun tutkitaan yksittäisen

ihmisen toimintaa ja hänen vuorovaikutustaan toisten ihmisten kanssa. Havainnointi on hyvä menetelmä tutkittaessa vaikeasti ennakoitavia ja nopeasti muuttuvia tilanteita tai lapsia ja nuoria. Kun tutkimuskohteena on luonto tai ympäristö, on havainnointi myös tässä tapauksessa toimiva metodi. (Vilkkä 2006.) Soveltavalla sporttileirillä havainnoimme lasten toimimista leirympäristössä.

Aktivoiva osallistuva havainnointi

Aktivoivassa osallistuvassa havainnoinnissa tutkija osallistuu tutkimuskohteensa toimintaan ja samalla pyrkii muuttamaan tutkimuskohdetta. Aktivoiva osallistuva havainnointi on ennemminkin tutkimusasetelma kuin tutkimusmenetelmä. Tärkeää on tutkijan läheinen työskentely tutkimuskohteen toimijoiden kanssa. Periaatteena on, että tutkija ja tutkittavat yhdessä ohjaavat, korjaavat ja arvioivat toimintaansa. Tutkija ottaa huomioon kohdeyhteisön tavoitteet ja päämäärät ja pyrkii näitä kohti. Tutkijan tavoite on aktivoida kohdeyhteisö tutkimaan omaa toimintaansa, jolloin tutkijan osallistumista ei enää tarvittaisi. (Vilkkä 2006, 46–48.) Aktivoivassa osallistuvassa havainnoinnissa arvostetaan ihmisen kokemuksen kautta syntyneitä tietoja ja toiminta saadaan aikaan yhteistyöprosessien kautta, jolloin vuorovaikutuksessa sekä tutkija että tutkittavat voivat laajentavat ajatteluaan (Tuomi & Sarajärvi 2009). Pyrimme yhdessä EKLU ry:n kanssa kehittämään liikuntaleiriä saavutettavammaksi ja olimme leirin suunnittelussa ja toteutuksessa aktiivisesti mukana. Opinnäytetyön yksi tarkoitus oli tarkastella, kuinka saavutettavuus toteutui EKLU ry:n kesäleirillä. Kun leirillä tuli vastaan tilanne, jossa saavutettavuus ei toteutunut, kirjasimme tämän havainnon ylös, mutta samalla pyrimme siinä tilanteessa ratkaisemaan ongelman. Oli tärkeää pohtia ratkaisuja yhdessä kimpanvetäjien tai leirin johdon kanssa, koska yhteistyö aktivoi kohdeyhteisöä, joka tulevaisuudessa mahdollisesti tulee kohtaamaan uusia ongelmanratkaisutilanteita.

Havainnointi suunnitellaan ennalta valitun teoreettisen näkökulman avulla. Tutkimuksessa havaintojen teko on suunniteltua, järjestelmällistä, johdonmukaista, luokiteltua ja eriteltyä ja usein havaintojen teko rajataan tietoisesti tutkimusongelman mukaan. (Vilkkä 2006, 44–45.) Havainnoimme itse ja ohjasimme toisen opinnäytetyöryhmän jäseniä tekemään havaintoja leirillä siitä, kuinka leiri toimi

saavutettavuuden näkökulmasta. Suunnittelimme valmiiksi asioita, joihin havainnoitsijoita ohjataan kiinnittämään huomiota leirillä (liite 5). Havainnointilomakkeessa pyydettiin tarkastelemaan asenteellisen saavutettavuuden toteutumista eli kuinka esimerkiksi kimppa huomioi erityistä tukea tarvitsevan lapsen. Pelisääntökeskustelusta kerättiin myös havaintoja, koska sen ohjeistaminen kuului tehtäviimme. Lopuksi lomakkeessa ohjattiin tarkastelemaan esteettömyyden toteutumista leirillä. Havaintolomakkeen kysymysten tarkoitus oli siis ohjata havainnoijaa keräämään aineistoa, joka vastaisi asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Havaintoja kirjasi yhteensä viisi opinnäytetöiden tekijää.

6.2 Palautteen kerääminen kyselyllä

Kesällä leirin loputtua keräsimme tietoa leirin onnistumisesta eli toteutuiko saavutettavuus. Olimme kiinnostuneita tietämään, millainen kokemus jäi erityistä tukea tarvitseville lapsille leiristä. Laadullisella tutkimusmenetelmällä toteutetussa tutkimuksessa tutkimusaineistoa voi kerätä monella tapaa, kuten kyselylomakkeella. Kyselylomake on toimiva tapa kerätä aineistoa, kun tutkimusongelma ei ole kovin laaja. Kyselylomakkeen etuna on, että vastaaja jää aina tuntemattomaksi, mutta haittana voi olla alhainen vastausprosentti. Lomakkeiden palautuksessa voi olla myös viiveitä. Kyselyn tekeminen puhelinhaastatteluna tai sähköpostitse on yleinen tapa. Paikan päällä tehtynä kysely toimii parhaiten, jos tutkimusongelma ei ole laaja ja tutkimuskysymykset ovat tarkkaan rajattuja. Tämä sopii tutkimuksiin, jossa tutkittava joukko on jollakin tapaa rajattu. Tutkijan on jo tutkimusetiikan mukaan oltava vaitiolovelvollinen tutkimukseen vastaajista. (Vilkkä 2005.)

Heti leirin loputtua pyysimme lapsia vastaamaan palautekyselyyn vanhempiensa kanssa ennen kuin lähtevät leiriltä. Päädyimme kysymään palautetta leirin loputtua kirjallisella palautekyselyllä, jotta saisimme palautetta mahdollisimman monelta. Arvelimme puhelinhaastattelun kuormittavan vanhempia, koska olimme heihin jo yhteydessä avustamisen tiimoilta ennen leiriä. Halusimme palautteen myös suoraan lapsilta. Pyysimme palautetta kaikilta lapsilta, jotka osallis-

tuivat 2011 soveltavalle kesäleirille. Tällöin oletimme saavamme palautetta enimmillään kymmeneltä lapselta.

Lomake on suunniteltava huolellisesti. Kun vastaaja on sen täyttänyt, ei siihen enää pysty tekemään muutoksia. Lomakkeen osioita voidaan kutsua avoimiksi tai suljetuiksi. Avoimeen osioon pystytään vastaamaan vapaamuotoisesti, kun taas suljetun osion vastausvaihtoehdot on annettu valmiiksi. Suljetun osion vaihtoehtojen on oltava toisensa poissulkevia, jolloin vastaukset eivät saa mennä päällekkäin. Lomakkeen kysymyksiä suunniteltaessa on hyvä huomioida, pystyykö niitä tiivistämään ja jättämään kysymyksiä pois, ettei tule vastausväsymystä. (Vehkalahti 2008.) Laadullisen tutkimusmenetelmän ja sen aineiston keräämisen tavoite on aineiston sisällöllinen laajuus eikä aineiston määrä kapaleina. Kyselyiden lukumäärällä ei pystytä korvaamaan sisällöllistä laatua. Perussääntönä on, että yhdessä kysymyksessä kysytään vain yhtä asiasisältöä, jolloin tulee välttää ja-sanaa kysymyksessä. (Vilkka 2005.)

Kyselylomakkeen kysymysten ymmärtäminen on varmistettava etukäteen ennen palautelomakkeiden jättämistä vastattavaksi. Kysymysten muotoilussa auttaa kohderyhmän tuntemus. Ongelmana usein on, että kysymykset peilaavat tutkijan käsityksiä tutkittavasta asiasta. Niihin on kirjoitettu tutkijan ennakkokäsitys asiasta, mikä ohjaa vastaajaa kirjoittamaan tutkijan toivomalla tavalla eikä omien kokemustensa mukaan. Kyselyssä tulisi aina välttää kysymyksiä, joihin haastateltava voi vastata kyllä tai ei. Tämän tapaisia kysymysmuotoja ovat yleensä -ko ja -kö-päätteiset kysymykset. Usein näiden kysymysten perässä näkee sanoja mitä tai miksi. Paremmiin saadaan tietoa tutkittavan näkemyksistä ja kokemuksista kysymyksillä mitä, miten, millainen tai miksi. Vastaajia voidaan pyytää myös kuvailemaan tai kertomaan asioita. (Vilkka 2005.)

Palautekysely (Liite 3) on rakennettu niin, että siitä pystyy nopeasti rengastamaan mieleisensä vaihtoehdon kolmesta kasvokuvasta. Jokaisen kysymyksen alle on jätetty tilaa, johon pystyy tarkentamaan vastaustaan. Koska kasvokuvioisia vaihtoehtoja on vain kolme, pystyy sanoilla kuvaamaan paremmin, mikäli kysymyksen mielipide ei ole täysin yksiselitteinen. Kysymysten johdonmukaisuus helpottaa vastaamista. Juonta voi rakentaa esimerkiksi etenemällä yksit-

täisistä kysymyksistä yleisimpiin tai päinvastoin. Tärkeää on huomioida, että kyselylomakkeen pitäisi vastata tutkimussuunnitelmassa esitettyä tutkimustehtävää. Tällöin jokaisen kysymyksen kohdalla on hyvä miettiä, onko kysymys tutkimuksen kannalta tärkeää. (Vilka 2005.)

Saatekirje ennen kyselytutkimusta kertoo vastaajalle tutkimuksen perustiedot, kuten mistä tutkimuksessa on kysymys, kuka tutkimusta tekee, miten vastaajat on valittu ja mihin tuloksia tullaan käyttämään. Saatekirjeen avulla vastaaja pysyy motivoitumaan kyselyyn vastaamiseen tai hylkäämään koko lomakkeen. Saatekirje ei saa olla epämääräinen tai ylimalkainen. (Vehkalahti 2008.) Palautekyselyn osalta emme lähettäneet saatekirjettä, mutta nämä perustiedot lukivat palautekyselyn alkuosassa.

Soveltavalle sporttileirille osallistui 9 erityistä tukea tarvitsevaa lasta. Palautekyselyyn vastasi 8 lasta (n=8). Palautteisiin vastanneita ei ollut kymmentä, koska yksi erityistä tukea tarvitseva lapsi ei pystynyt osallistumaan leirille ja yksi joutui lähtemään leiriltä aikaisemmin pois.

6.3 Aineiston analysointi sisällönanalyysillä

Havainnot eivät itsessään anna vastausta tutkimusongelmaan, vaan ne täytyy vielä analysoida. Sisällönanalyysissä havainnot ensin yhdistetään ja sitten tulkitaan tulokset. Havaintojen yhdistäminen eli pelkistäminen on yksittäistapausten tarkastelua yleisemmällä tasolla. Tulosten tulkinnassa pyritään ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä. Tavoite on muotoilla havainnoista sääntö tai sääntöjä, jotka pätevät koko tutkimusaineistoon. Ja käänteisesti ajateltuna: säännön tulee olla perusteltavissa tutkimusaineistolla. On myös muistettava, että tutkimuksen tuloksista voidaan puhua vasta, kun niitä on tulkittu ja tulokset on asetettu keskusteluun muiden tutkimusten ja teorioiden kanssa. (Vilka 2006, 81–90.)

Sisällönanalyysissä ensin litteroidaan kerätty aineisto. Sitten aineisto käydään läpi ja rajataan se kattamaan vain ne asiat, jotka kiinnostavat tämän tutkimuksen tutkimuskysymysten valossa. Muu aineisto jää pois tutkimuksesta. Tämän

jälkeen alkaa aineiston luokittelu, teemoittelu ja tyypittely. Kun analyysillä on saatu aineisto selkeään muotoon, voidaan ryhtyä tekemään selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä tutkittavasta kohteesta. Sisällönanalyysi on siis aineiston pilkkomista ensin osiin, sitten se käsitteellistetään ja lopulta kootaan uudestaan loogiseksi kokonaisuudeksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009.) Poimimme ensin aineistosta asioita, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiimme. Tämän jälkeen jokainen pelkisti alkuperäiset ilmaukset havainnointilomakkeista sekä palautekyselyjen avointen kysymysten vastauksista. Näistä muodostimme yhdessä lopulliset pelkistykset.

Laadullinen sisällönanalyysi jaetaan kolmeen eri muotoon: aineistolähtöiseen, teoriaohjaavaan ja teorialähtöiseen (Tuomi & Sarajärvi 2009). Tässä tutkimuksessa käytimme teorialähtöistä analyysia havaintojen ja palautekyselyn avointen kysymysten analysoinnissa.

Teorialähtöisen sisällönanalyysin luokittelu perustuu aikaisempaan viitekehykseen, joka voi olla teoria tai käsitejärjestelmä. Teorialähtöisen analyysin ensimmäinen vaihe on muodostaa tämä analyysirunko. (Tuomi & Sarajärvi 2009.) Käytimme sisällönanalyysin runkona SWOT-analyysia, jonka analyysialusta on nähtävissä kuviossa 6.1. Analyysissa aineistosta poimitaan niitä asioita, jotka sopivat analyysirunkoon (Tuomi & Sarajärvi 2009).

Sisäiset vahvuudet (Strengths)	Sisäiset heikkoudet (Weaknesses)
Ulkoiset mahdollisuudet (Opportunities)	Ulkoiset uhat (Threats)

Kuvio 6.1 SWOT-analyysialusta (Lindroos & Lohivesi 2004)

SWOT-analyysillä arvioidaan organisaation vahvuuksia (Strengths), heikkouksia (Weaknesses), mahdollisuuksia (Opportunities) ja uhkia (Threats) (Lindroos &

Lohivesi 2004). SWOT-analyysi on synteesianalyysi, joka auttaa muodostamaan tiedosta kokonaisnäkemyksen tutkittavasta asiasta. Analyysissa ei siis esiinny sisällöllisesti täysin uusia asioita. Vahvuudet ja heikkoudet kertovat organisaation nykytilasta ja sen sisäisistä tekijöistä. Hyvin tehty analyysi suhteuttaa vahvuudet ja heikkoudet myös mahdolliseen vallalla olevaan kilpailutilanteeseen. Mahdollisuudet ja uhat taas kertovat organisaation toimintaympäristöstä ja suuntaavat tulevaisuuteen. (Kamensky 2010.)

Analyysi on mahdollista tehdä yksilö- tai ryhmätyönä. Yksilötyönä tehdyt analyysit kootaan yhteen ryhmässä ja muodostetaan eri henkilöiden näkemyksistä yhteinen päätelmä. Koska asioiden arviointi on subjektiivista, voi sama asia olla toisen mielestä uhka ja toisesta se on mahdollisuus. SWOT-analyysin tuloksissa sama asia voi siis kuulua useampaan taulukon kohtaan. (Lindroos & Lohivesi 2004.) Tässä työssä teimme ensin analyysia yksilötyönä. Poimimme ensin aineistosta asioita, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiimme. Tämän jälkeen jokainen pelkisti alkuperäiset ilmaukset havainnointilomakkeista sekä palautekyselyjen avointen kysymysten vastauksista. Näistä muodostimme yhdessä lopulliset pelkistykset. Aineiston alkuperäisten ilmausten pelkistyksen jälkeen muodostimme ala- ja yläluokat suuntaamalla aineistoa kohti SWOT-analyysialustan otsikoita: sisäiset vahvuudet ja heikkoudet sekä ulkoiset mahdollisuudet ja uhat. Asetimme muodostamamme yläluokat sopivien otsikoiden alle. Jotkut yläluokat sopivat useamman otsikon alle. SWOT-tekijät toimivat analyysissa yläluokkia yhdistävinä tekijöinä. Kuviosta 6.2 on nähtävissä esimerkki sisällönanalyysin vaiheista.

ALKUPERÄINEN ILMAUS	PELKISTETTY ILMAUS	ALA-LUOKKA	YLÄ-LUOKKA	YHDISTÄVÄ TEKIJÄ
"Hyvää oivaltavaa ohjaamista."	Ohjattu oivaltaminen.	OHJAT- TU OIVALTA- MINEN	SOVEL- TAMIS- VALMIU- DET	ULKOISET MAHDOL- LISUUDET
"Jokainen kertoi itsestään kimpanvetäjän esimerkistä."	Kimpanvetäjien esimerkki.			
"Keskustelussa kimpanvetäjät eivät johdatelleet liikaa, vaan lapset saivat itse miettiä säännöt."	Lapset miettivät säännöt, kimpanvetäjät johdattelivat sopivasti.			
"Kimpanvetäjät johdattelivat lapsia miettimään sääntöjä."	Kimpanvetäjät johdattelivat keksimään sääntöjä.			
"Säännöt tulivat lapsilta ja kimpanvetäjät auttoivat."	Lapset keksivät säännöt kimpanvetäjien avustamina.			
"Pelisääntökeskustelu sujui todella hyvin, kimppa sai tehtyä erittäin hyvät säännöt."	Sujuvasta pelisääntökeskustelusta hyvät säännöt.	ONNIS- TUNUT PELI SÄÄNTÖ KESKUS- TELU		
"Pelisäännöt saatiin hyvin ja ne olivat tärkeitä."	Tehtiin tärkeitä pelisäännöt hyvin.			
"Monipuoliset säännöt."	Monipuoliset säännöt.			
"Kimpan poika tekee hyvin tuttavuutta."	Tekee hyvin tuttavuutta.	KIMPAN- VETÄ- JIEN TASA- ARVOI- NEN SUHTAU- TUMI- NEN ERITYIS- LAPSIIN		
"Toinen tytöistä myös tehnyt tuttavuutta, pelailee ja suhtautuu kuin keneen tahansa."	Tekee tuttavuutta ja suhtautuu kuin keneen tahansa.			
"Lapsista ei ole tehty numeroa."	Lapsista ei tehty numeroa.			
"Samalla tavalla kuin muihinkin."	Samalla tavalla kuin muihinkin.			
"He eivät missään toiminnoissaan korostaneet erityistukea tarvitsevaa lasta, eivätkä myöskään vähätelleet/kyselleet liikaa."	Erityislasta ei korostettu tai vähätelty.			
"Tosi hyvin, auttoivat heitä samalla tavalla kuin muitakin."	Lapsia autettiin tasavertaisesti.			
"Kimpanvetäjät olivat avoimia ja ymmärsivät lasten taustat."	Kimpanvetäjät avoimia ja ymmärtäväisiä.			
"Erkkareihin suhtauduttiin kuin muihinkin lapsiin."	Suhtautuminen kuin muihinkin.			
"Ohjaajien asenteet olivat suvaitsevaisia ja ymmärtäväisiä."	Ohjaajien suvaitsevaisuus.			
"Erkkareita ei nostettu esille, mikä oli hyvä, koska diagnoosit ei näy paljoa päälle päin ja vanhemmat toivoivat ettei niitä kerrottaisi."	Ei tarvetta korostaa erityislapsia.			
"Ei kiusaamista."	Ei kiusaamista.		MUIDEN LASTEN TASA- ARVOI- NEN SUHTAU- TUMI- NEN ERITYIS- LAPSIIN	
"Ei mitenkään erityisesti kuin mihinkään lapsiin."	Ei erityistä suhtautumista.			
"Samaan tapaan kuin muihinkin lapsiin."	Samoin kuin muihinkin.			
"Heidät otettiin ryhmään muiden mukana."	Otettiin ryhmään.			
"Hyvin ottivat mukaan."	Otettiin hyvin mukaan.			
"Kannustivat samalla tavalla kuin muitakin."	Tasa-arvoinen kannustus.			

Kuvio 6.2. Esimerkki teorialähtöisen sisällönanalyysin vaiheista

SWOT-analyysin pohjalta päätellään, miten vahvuuksia voidaan käyttää hyväksi, miten heikkoudet muutetaan vahvuuksiksi, miten tulevaisuuden mahdollisuuksia hyödynnetään ja miten uhat vältetään. Analyysin tulos on toimintasuunnitelma siitä, mitä millekin asialle pitää tehdä. (Lindroos & Lohivesi 2004.)

Sisällönanalyysia käytetään yleensä laadullisen tutkimuksen ollessa kyseessä, mutta sillä voidaan myös tuottaa määrällisiä tuloksia. Tällöin puhutaan aineiston kvantifioinnista. (Tuomi & Sarajärvi 2009.) Analysoimme tässä tutkimuksessa palautekyselyn strukturoidut vastaukset (hymynaamat) määrällisellä sisällönanalyysillä. Kvantifiointi tarkoittaa, että aineistosta lasketaan, kuinka monta kertaa sama asia esiintyy tai kuinka moni tutkittava ilmaisee saman asian. Kvantifiointi tuo laadullisen aineiston tulkintaan uutta näkökulmaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 120–122.)

Laskimme palautteista eriväristen hymynaamojen määrän jokaisen kysymyksen kohdalla. Jos kolme tai useampi kahdeksasta kyselyyn vastanneesta oli tietystä kysymyksestä samaa mieltä, pidimme tulosta merkityksellisenä ja asiaan tuli kiinnittää huomiota.

7 TULOKSET

Tuloksissa havainnot ovat pääasialliset lähteet, ja palautteita on käytetty havaintojen tukena. Palautteista saatujen tulosten tukena on mainittu hymynaamojen määrä. Hymynaamojen tulkintaa varten määritettiin reagoitirajaksi 3/8. Tulosten havainnollistamiseksi tekstin joukossa esitetään aineistosta kerättyjä alkuperäisilmauksia, jotka on kursivoitu.

7.1 Sisäiset vahvuudet ja heikkoudet

Sisäisinä vahvuuksina havaintolomakkeiden pohjalta esiin nousi kaksi yläluokkaa; ”Osallistumisen mahdollistaminen” ja ”Pelisääntökoulutus”. Osallistumisen mahdollistamiseen liittyivät alaluokat ”Fyysisen ympäristön esteettömyys” ja ”Toimintaan mukaan pääsy tuki viihtymistä”. Fyysisen ympäristön esteettömyyttä edistivät selkeät kuvalliset opasteet, suuntaa ohjaavat lattiasteipit, sopivat välineet, pyörätuolilla liikkuvalla lapselle sopiva ruokapöytä, linjastojen selkeys, tilaussauna ja hissi, liikuntapaikan fyysinen ja asenteellinen esteettömyys sekä avulias henkilökunta ja avustajien apu.

Kuvassa 7.1 näkyy, kuinka pääaulassa opasteet ohjasivat ruokalaan ja pukuhuoneisiin. Lattiassa oli myös ohjaavat punaiset teipit. Kuvassa 7.2 näkyvät laminoituidut eriväriset opasteet kimppojen luokkiin, joissa lapset majoittuivat. Kimppojen majoitustiloihin ohjaavien opasteiden lisäksi käytettiin laminoituja pieniä vaaleanpunaisia ”Työtö”- ja vaaleansinisiä ”Pojat”-lappuja, koska majoitustilat olivat erikseen tytöille ja pojille. Tyttöjen lapusta voi nähdä esimerkin kuvassa 7.2.

Kuva 7.1 Opasteet pääaulassa

Kuva 7.2 Opasteet ohjaavat kimppojen majoitustiloihin

Lasten palautteiden mukaan esteettömyys oli huomioitu pääosin hyvin, eikä kukaan ollut täysin tyytymätön liikkumisjärjestelyihin. Pyörätuolilla liikkuvalla

lapselle oli varattu oma majoittumistilansa ja hänelle oli mahdollistettu pääsy kaikkiin rakennuksiin. Kuitenkin neljä lasta ei ollut täysin tyytyväisiä liikkumisjärjestelyihin. Kysymykseen ”Miten pääsit liikkumaan rakennuksesta toiseen?” vastattiin vihreillä kasvokuvilla 4/8, keltaisilla 4/8 ja sinisillä 0/8.

Kaikkiin rakennuksiin pääsi pyörätuolilla vaikka joskus hiukan kiertäen.

(Lapset) pääsivät jokaiselle lajipisteelle helposti ja esteettömästi.

Punaiset teipit lattiassa selkeytti suuntaa...

Kuvassa 7.3 näkyy opastavan teipin käyttö ruokalassa. Teippiä käytettiin myös käytävässä ja kontrastiraitoina portaissa, kuten kuvassa 7.4 on kuvattu.

Kuva 7.3 Ruokala

Kuva 7.4 Teipin käyttö käytävässä ja portaissa

Havaintojen mukaan lajeista ulkopuolelle jääminen heikensi viihtymistä ja vastaavasti mukaan pääsy näytti olevan lapsista innostavaa ja nautinnollista. Kuva 7.5 on leiriolympialaisista, kun lapset kilpailevat Tunnelipallo-pelissä. Leiriolympialaissa oli lajeja, joihin kaikki lapset pystyivät osallistumaan ja lapset saivat kisalla kimpassa muita kimppoja vastaan.

Leiriolympialaisissa oli hauskaa kun pääsi osallistumaan.

Kuva 7.5 Leiriolympialaiset

Pelissäntökoulutuksen alle kuuluivat alaluokat ”Onnistunut pelissäntökeskustelu” ja ”Ohjattu oivaltaminen”. Onnistuneeseen pelissäntökeskusteluun sisältyivät itse keskustelun sujuva eteneminen sekä keskustelun tuloksena syntyneet hyvät ja monipuoliset pelissännöt. Pelissäntökeskustelu koettiin tärkeäksi havainnointilomakkeissa. Ohjatun oivaltamisen periaatteella vedetyssä keskustelussa kimpanvetäjät eivät antaneet sääntöjä suoraan, vaan johdattelivat lapsia keksimään säännöt itse.

Keskustelussa kimpanvetäjät eivät johdatelleet liikaa, vaan lapset saivat itse mieltä säännöt.

Lasten palautteiden pohjalta sisäisiksi vahvuuksiksi muodostuivat yläluokat ”Esteettömyys”, ”Ilmoittautumisen vaivattomuus”, ”Viihtyminen tukee jatkuvuutta” sekä ”Avustuksen tärkeys ja riittävyys”. Kysyttäessä koettua ilmoittautumisen sujuvuutta oli palautteissa vihreitä kasvokuvia 6/8, keltaisia 1/8 ja ilman vastausta 1/8, eli reagoitirajan perusteella ilmoittautuminen oli onnistunut. Avustaja mahdollisti lasten osallistumisen ja siirtymiset järjestettyyn toimintaan sekä toimimisen wc- ja pesutiloissa. Kysyttäessä peseytymisen onnistumisesta leirillä oli vastauksissa vihreitä kasvokuvia 5/8, keltaisia 3/8 ja sinisiä 0/8. Palautteen perusteella peseytyminen onnistui siis hyvin, mutta joitain ongelmia ilmeni, kos-

ka kolme lasta ei ollut näihin tilanteisiin täysin tyytyväisiä. Kyseiset ongelmat liittyivät todennäköisesti fyysisen ympäristön haasteisiin, kuten käsisuihkujen ja lämmönsäädön puuttumiseen pesutiloista. Wc:ssä käyminen oli onnistunut kaikkien vastanneiden mielestä vihreän kasvokuvan arvoisesti, eli kyseiset tilanteet oli järjestetty onnistuneesti. Molempien edellisten kysymysten vastauksissa tuli ilmi avustajan merkitys. Lapset kokivat avustuksen määrän riittäväksi ja hyväksi. Kyseisissä vastauksissa vihreitä kasvokuvia oli 6/8, keltaisia 2/8 ja sinisiä 0/8.

Avustajan kanssa hyvin

Sisäisiä heikkouksia havaintolomakkeiden perusteella olivat ”Koti-ikävä”, ”Haastavat leikit ja lajit” sekä ”Leiriympäristön haasteet”. Erityislapsille vaikeita leikkejä ja lajeja kesäleirillä olivat lähinnä parkour ja lacrosse. Leiriympäristön haasteita olivat tarkennettuna alaluokat ”Fyysisen ympäristön haasteet” ja ”Häiriötekijät ruokailutilanteissa”. Fyysisen ympäristön haasteita olivat korkealla olevat kalusteet, käsisuihkujen ja lämmönsäädön puuttuminen pesutiloista, pitkät rappuset sekä uima-altaan kylmä vesi. Ruokailutilanteiden haastavia tekijöitä olivat tilan ahtaus, hälinä ja melu sekä suuresta lapsimäärästä johtuva ruuhkaisuus. Lisäksi epäselvä allergialinjastojen merkkkaus aiheutti sekavuutta.

Opasteita voisi olla enemmän.

Erityisruokavaliot olivat vähän epäselvästi merkattu.

Havaintoja tukien myös lasten palautteissa mainittiin pitkät ruokajonot yläluokassa ”Ruokailun heikko organisointi”.

Pitkät jonot ja syön hitaasti.

Yöpymisjärjestelyt olivat lasten mielestä onnistuneet. Kysymykseen ”Miten yöpyminen onnistui leirillä järjestetyissä tiloissa?” vastattiin vihreällä kasvokuvalla 5/8, keltaisella 2/8 ja sinisellä 1/8. Palautteiden perusteella yöpymistilanteissa oli kuitenkin myös heikkouksia yläluokassa ”Luokkatilojen haasteet”. Lasten pa-

lautteissa heikkouksina mainittiin pieni luokkatila, toisten lasten valvominen ja joutuminen erilleen muista kimppalaisista.

erillään kimpasta

Liian pieni luokka

7.2 Ulkoiset mahdollisuudet ja uhat

Havainnoinnin pohjalta ulkoisten mahdollisuuksien yläluokiksi muodostuivat ”Suvaitsevaisuus” ja ”Soveltamisvalmiudet”. Ulkoisina uhkina leirille ovat ”Kimpanvetäjien kokemattomuus”, ”Ohjaajien ja kimpanvetäjien passiivisuus ja suvaitsemattomuus” sekä ”Lasten sopeutumisvaikeudet”.

Suvaitsevaisuuteen kuuluu sekä kimpanvetäjien että muiden lasten tasavertainen suhtautuminen erityistä tukea tarvitseviin lapsiin. Tällöin lapset otettiin hyvin mukaan ryhmään, ei tehty erityistä numeroa, tutustuttiin ja autettiin tasavertaisesti. Havainnoissa käy ilmi, että leirille osallistui myös niitä kimpanvetäjiä ja lajiohjaajia, joilla on suvaitsematon asenne erityistä tukea tarvitseviin lapsiin.

Yksi kimpanvetäjä kyseenalaisti erityislasten osallistumisen leirille, ei ole koulusta ja heidän tulisi olla erikseen omalla leirillä.

Havainnoissa myös mainitaan lajiohjaajan sanoneen, että

erkkalapsi ei voi tulla altaaseen ilman avustajaa.

Leirillä tuli myös tilanteita esille, että osan muista lapsista on vaikea suhtautua erilaisuuteen. Havainnossa mainitaan, että

Lasten mielestä hän (erityistä tukea tarvitseva lapsi) ei tajua mitään, koska hän on kuuro, he pitivät häntä pilkkanaan.

Tämä pätee myös toisinpäin. Osalla erityistä tukea tarvitsevista lapsista on heikot sosiaaliset taidot, mikä mainitaan havainnoissa tietynlaisena kiusaamisena, kontaktin vähyytenä ja oman vuoron odottamisen vaikeutena.

Kimpanvetäjien soveltamisvalmius onnistuu, kun perusohjaustaidot ovat kunnossa. Perusohjaustaidoista kimpanvetäjien on hyvä muistaa kuuluva äänenkäyttö, ryhmänhallinta, esimerkin näyttäminen ja innostuneisuus. Näitä taitoja osalla kimpanvetäjistä on, mutta havainnoissa toistuu myös kimpanvetäjien passiivisuus. Lajipisteillä ei osallistuta tai kannusteta vaan istutaan reunalla eikä välttämättä puututa ristiriitatilanteisiin, kuten kiusaamiseen. Soveltamistaidoista kimpanvetäjiltä toivotaan rohkeutta yksilöohjata tai jakaa ryhmä pienryhmiin, mikä helpottaa ohjeiden ymmärtämistä. Lajiohjaajilta toivotaan tarvittaessa enemmän soveltamisvalmiuksia.

Toinen (erityistä tukea tarvitseva lapsi) jäi lajien ulkopuolelle, mikä heikenti viihtymistä.

Lasten palautteissa näkyy myös ohjaajien soveltamisvalmiuksien tärkeys. Palautteissa mainittiin hyväksi, että oli järjestetty muuta vastaavaa tekemistä, jos johonkin ei pystynyt osallistumaan. Kaikkia lajeja ei ollut sovellettu.

En voinut osallistua kaikkeen esim. parkour, lacrosse...

Kysyttäessä, miten pystyit osallistumaan leirillä järjestettyyn toimintaan, oli kuitenkin vastattu kasvokuvilla niin, että vihreä 5/8, keltainen 2/8 ja sininen 1/8. Kuvissa 7.6 ja 7.7 näkyy lasten osallistuminen erilaisissa liikuntatilanteissa.

Kuva 7.6 Golf

Kuva 7.7 Frisbeegolf

Kuva 7.6 on golfpisteeltä, jossa pelaaminen onnistui mainiosti pyörätuolissa istuen. Monet lajit, kuten kuvassa 7.7 näkyvä frisbeegolf, ovat sellaisia, ettei välttämättä tarvitse soveltaa tai soveltaminen on pieni sääntöjen muutos.

Pelissäntökeskusteluissa on käytetty ohjattua oivaltamista, johon Pelissäntökoulutuksessa ohjeistettiin. Monet keskustelut ovat olleetkin onnistuneita. Kuitenkin kimpanvetäjien kokemattomuus näkyy haasteellisina tutustumisleikkeinä erityistä tukea tarvitseville lapsille. Mahdollisesti ne ovat liian haastavia muillekin lapsille. Kimpanvetäjiltä jäi myös kertomatta yleinen informaatio leiristä sekä myös pelissäntökeskustelussa sääntöjen tarkoitus.

Havainnoista nousee esille, että viihtyminen kimpassa tukee leirille uudelleen osallistumista. Osassa palautteessa mainitaan, että leirille halutaan osallistua uudestaan ja kasvokuvista vihreä oli ympyröity 7/8 ja keltainen 1/8. Osassa palautteista kimppa koettiin välinpitämättömäksi, koska mainittiin, ettei kukaan välittänyt kimppalaisesta sekä koettiin muiden valvomisen häiritsevän nukkumista.

8 POHDINTA

Saavutettavuus toteutui hyvin EKLU ry:n soveltavalla kesäleirillä 2011. Lasten palautteen perusteella erityistä tukea tarvitsevat lapset ovat halukkaita osallistumaan kyseiselle leirille myös tulevaisuudessa. EKLU ry:lle soveltavan leirin järjestäminen oli ensimmäinen kerta moneen vuoteen. Luonnollisesti odotettavissa oli jonkinlaisia käynnistämisvaikeuksia, mutta ne liittyivät lähinnä asenteesiin. Leirillä on mahdollisuuksia jäädä pysyväksi osaksi Etelä-Karjalan lasten ja nuorten liikuntatarjontaa, mutta toiminnan saaminen toimivaksi vaatii pitkäjänteisyyttä niin järjestäjältä kuin osallistujiltakin.

8.1 Järjestäjän nykyiset vahvuudet ja heikkoudet

Merkittävänä vahvuutena saavutettavan kesäleirin järjestämisessä oli opinnäytetyöryhmän osallistuminen talvileirille helmikuussa 2011. Talvileirillä opinnäytetyön tekijät pääsivät itse kokemaan sen, miten leiri on toiminut tähän asti. Samalla saatiin käsitys leirillä toimivien kimpanvetäjien tasosta, mikä helpotti muun muassa leiri-infon ja pelisääntö-koulutuksen suunnittelua kesäleiriä varten. Kesäleirin toimivuutta oli myös mahdollisuus verrata talvileirin järjestelyihin.

Palautteista nousseista sisäisistä vahvuuksista yhtenä oli esteettömyys. Leirin fyysisen saavutettavuuden toteutumisen kannalta tärkeä vaihe oli esteettömyyskartoituksen teko, jossa oli huomioitava yhteistyökumppanin toiveet ja resurssit. Toimenpide-ehdotuksille ei annettu tarkkaa budjettia, mutta EKLU ry:n toiveena olivat luonnollisesti mahdollisimman taloudelliset ratkaisut. Kartoitusraporttiin koottiin kaikki mieleen tulleet mahdolliset ratkaisuehdotukset kiireellisyysjärjestyksessä. EKLU ry:n päätettäväksi jäivät ne ratkaisut, joihin resurssit riittivät kesän 2011 sporttileirillä. Tarkoituksena on, että esteettömyyskartoituksen tuloksia hyödynnetään myös tulevilla leireillä. Resurssien lisääntyessä muutosehdotuksia voidaan toteuttaa yhä enemmän. Siten soveltavaa sporttileiriä

voidaan kehittää yhä saavutettavammaksi, millä myös taataan entistä paremmin leirin jatkuvuus.

Myös kesän 2011 ratkaisuja kannattaa hyödyntää tulevaisuudessakin. Esimerkiksi hyviksi todetut laminoituvat opasteet ovat käyttökelpoisia myös tulevilla leireillä, sillä niissä käytettiin symboleita ja suositusten mukaista fonttityyliä ja -kokoja. Sen sijaan opasteiden määrää tulee lisätä, ja ne on sijoitettava tarkoituksenmukaisemmin. Kesän 2011 leirillä lajiopasteet sijoitettiin ainoastaan lajipisteiden lähelle, minkä vuoksi ne eivät ohjanneet toivotulla tavalla reittiä lajipisteelle. Tästä on esimerkkinä kuva 8.3 frisbeegolfpaikalta, jossa näkyy kyseisen lajipisteeseen ainut opaste.

Kuva 8.1 Ohjaava opaste lajipisteelle

Jatkossa myös reitin varrelle tulee sijoittaa opasteita, joissa myös ilmoitetaan kohteen etäisyys (Invalidiliitto 2009). Ohjaavien opasteiden määrä riippuu siitä, miten kaukana määränpää on lähtöpaikasta ja miten monimutkainen reitti on lajipisteelle. Opasteissa on tärkeää olla myös kuva, jotta myös lukutaidottomat

hyötyvät niistä. Tämä osaltaan edistää eri aistien avulla saavutettavaa leiriä (Kulttuurista kaikille -palvelu 2011). Tuloksissa kuvattuja ohjaavia värillisiä nuolia (kuva 7.1) kannattaa tehdä enemmän, koska ne ovat selkeämpiä kuin valkoinen maalarinteippi valkoisessa seinässä (kuva 7.2). Suuntaa ohjaavien lattiateoppien käyttöä kannattaa käyttää tulevilla leireillä, sillä ne koettiin suunnistautumista selkeyttävinä. Punaista teippiä käytettiin ruokalassa sekä käytävässä ohjaamaan pääaulasta ruokalaan ja pukuhuoneisiin. Teoppien laitto on helposti ja halvalla tehtävä muutos, ja ne voi haluttaessa poistaa leirin päättymisen jälkeen.

Opinnäytetyöryhmällä ei ollut aikaisempaa kokemusta esteettömyyskartoituksen teosta, minkä vuoksi kartoitus voi olla osin puutteellinen. Kartoitus tehtiin talvella kimpanvetäjinä toimimisen ohessa. Siksi kartoitukseen varattu aika jäi vähäiseksi, mikä on voinut heikentää kartoitustyön laatua. Kartoitus tehtiin hyvin karkeasti omia silmiä ja mittanauhaa käyttäen, vaikka tarkemmassa kartoituksessa olisi tullut selvittää esimerkiksi valaistuksen lux-arvot ja näköympäristössä esiintyvät kontrastit. Ihanteellisinta olisi ollut, jos kesäleiriä varten tehty esteettömyyskartoitus olisi voitu toteuttaa kesällä eikä talvella. Talvella tehdyssä kartoituksessa esimerkiksi teiden tai ulkoliikuntapisteiden kunnosta ei voinut saada aivan todellista käsitystä. Tästä kuitenkin oltiin tietoisia jo kartoituksen tekovaiheessa ja asia osattiin ottaa huomioon.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mitä järjestäjän tulee huomioida järjestäessään kaikille avointa leiriä. EKL ry järjestää leirejä kaksi kertaa vuodessa, mutta loppuosan vuodesta leiritilat ovat muussa käytössä lähinnä opetustiloina. Esteettömyyskartoitus on annettu myös Imatran kaupungin käyttöön, joten toimenpide-ehdotukset on hyvä perustella myös muulla kuin leiritoiminnalla. Tärkeää on korostaa esteettömien ratkaisujen tuottamaa hyötyä kaikille. Esteettömyyttä lisäävät muutokset eivät ole kenellekään haitaksi, vaan päinvastoin ne helpottavat myös muiden kuin erityisryhmien toimimista.

Leirin järjestäjän sisäisiin vahvuuksiin kuului myös iso ja yhteneväinen leiriympäristö. Kesäleirin aikana Imatran ammattikorkeakoulun tilat olivat remontissa, mikä asetti rajoituksia esimerkiksi esteettömien yöpymistilojen valitsemiselle. Tämä oli todennäköisesti osasyynä yhteen sisäiseen heikkouteen, luokkatilojen

haasteisiin. Kesäleirillä 2011 yksi lapsista joutui majoittumaan erillään muusta kimpasta, koska ainut fyysisesti saavutettava majoittumistila oli erillään päämajoittumisrakennuksesta. Tulevilla leireillä EKL ry:n käytössä on toivon mukaan myös paremmat ammattikorkeakoulun tilat, mikä osaltaan edistää leirin fyysisen ympäristön saavutettavuutta. Ammattikorkeakoulu on samassa rakennuksessa ammattikoulun kanssa.

Pelissäntökoulutus koettiin tärkeäksi osaksi soveltavaa leiriä, joten sen tulee olla mukana ohjelmassa jatkossakin. Koulutuksen rakenne kannattaa säilyttää samana niin, että painotetaan käytännön osuutta teorian sijaan. Koulutuksen ajankohtaa kannattaa jatkossa aikaistaa. Kesän 2011 leirillä pelissäntökoulutus pidettiin iltapäivällä kimpanvetäjien koulutuspäivän päätteeksi. Tässä vaiheessa kimpanvetäjät olivat saaneet jo paljon uutta tietoa, eikä uuden tiedon vastaanottavuus ollut enää paras mahdollinen. Jatkossa koulutus kannattaa ehkä jakaa osiin tai pitää aikaisemmin päivästä, jolloin mielenkiintoa aihetta kohtaan löytyy todennäköisesti enemmän. Mahdollisuuksien mukaan kannattaa harkita myös Tervetuloa ohjaajaksi -teoriakoulutuksen siirtämistä kokonaisuudessaan pidettäväksi esimerkiksi kaksi viikkoa ennen leiriä. Tällöin kimpanvetäjät saavat aikaa sulatella suurta tietomäärää ja ovat valmiimpia vastaanottamaan sovelta-vaan leiriin liittyvää tietoa.

Pelissäntökoulutuksen alle kuuluu ohjatun oivaltamisen käyttö ohjaustapana. Myös jatkossa kimpanvetäjiä tulee ohjeistaa pelissäntökoulutuksessa käyttämään ohjaustapaa, jossa lapsille ei anneta sääntöjä heti suoraan, vaan he joutuvat miettimään niitä itse. Tarvittaessa kimpanvetäjät voivat auttaa esimerkiksi muotoilemaan säännön sopivaksi.

Pelissäntökoulutuksen jatkamiseksi tarvitaan sille myös vetäjät. Leirille voi esimerkiksi jatkossakin osallistua opinnäytetyöryhmiä, jotka työllään kehittävät leiriä ja tukevat panoksellaan leirin jatkuvuutta. Pelissäntökoulutuksen vetäjän täytyy olla itse motivoitunut aiheeseen ja omata riittävästi tietotaitoa aiheesta. Kesän 2011 opinnäytetyöryhmä veti pelissäntökoulutuksen. Nuoret ovat kohde-ryhmänä haastava, eikä vetäjillä ollut juurikaan kokemusta nuorien kanssa toimimisesta. Vetäjillä ei myöskään ollut aikaisempaa kokemusta ylipäätään koulu-

tuksen pitämisestä, mikä saattoi näkyä epävarmuutena koulutustilanteessa. Itsevarma ja pätevä kouluttaja olisi saattanut saada nuoret paremmin motivoitumaan aiheesta ja sisäistämään asiat. Kimpanvetäjille tulee jatkossa painottaa enemmän ensivaikutelman merkitystä, sillä kimpanvetäjien tapa vastaanottaa lapset leirille vaikuttaa ryhmän toimintaan koko leirin ajan.

Sisäisiin vahvuuksiin kuului myös ilmoittautumisen vaivattomuus eli leiri oli tiedotuksen osalta saavutettava. Palautteen perusteella tietoa leiristä oli saatu monesta eri lähteestä. Tiedotuskanavat toimivat monipuolisesti, joten samoja kanavia kannattaa käyttää jatkossakin tiedotettaessa soveltavista liikuntaleireistä.

Leirin onnistumisen kannalta koettiin hyödyllisiksi puhelinsoitot erityistä tukea tarvitsevien lasten vanhemmille ennen leiriä, joten niistä kannattaa tehdä käytäntö myös tulevilla leireillä. Puhelujen ansiosta avustajat osasivat huolella valmistautua vastuulapsensa avustamiseen, ja tiedettiin muun muassa, miten lasten vammaisuutta halutaan käsiteltävän pelisääntökeskustelussa.

Sekä havaintojen että palautteiden perusteella leirin sisäisiin heikkouksiin kuului ruokailun heikko organisointi. Ruokailutilanteet olivat järjestelyjen kannalta haasteellisia. Ruokailun aikataulun porrastus ei ehkäissyt tarpeeksi ruuhkaa ja pitkiä jonoja, joten jatkossa ruokailun organisointiin tulee panostaa aiempaa enemmän. Ruokailun selkeyttä tulee lisätä paremmalla allergialinjastojen merkauksella. Suuntaa ohjaavia lattiateippejä kannattaa jatkossakin käyttää, koska ne koettiin osaltaan ruokailua selkeyttävinä tekijöinä. Ruokalassa (kuva 7.3) punainen teippi ohjasi kolmelle eri ruoanottopisteelle. Sen lisäksi, että teipit ohjasivat määränpään, ruokalassa monesti myös jonotettiin selkeästi teippien läheisyydessä. Ruokailutilanteisiin liittynyt vahvuus oli kuitenkin pyörätuolilla liikkuneen lapsen fyysisen esteettömyyden huomiointi. Hänen vuokseen ruokasaliin oli varattu myös erilainen pöytä, jonka ääreen mahtui pyörätuolilla.

Avustuksen tärkeys ja riittävyys kuuluivat sisäisiin vahvuuksiin. EKLU ry:n on tärkeää yrittää saada soveltaville leireille riittävästi avustajia erityistä tukea tarvitseville lapsille, jotta he voivat osallistua leirille. Avustajien saaminen opiskeli-

joista on yksi peruste Saimaan ammattikorkeakoulun ja EKLU ry:n yhteistoiminnan jatkamiselle.

Sisäisiin vahvuuksiin kuuluvana asiana todettiin myös, että lasten viihtyminen leirillä tukee leirin jatkuvuutta. Tämä on olennainen tieto, sillä EKLU ry:n tavoitteena on jatkaa soveltavien leirien järjestämistä ja myös jatkuvasti kasvattaa leirien osallistujamäärää. Saavutettavuutta parantamalla sovellettu kesäleiri voi entistä paremmin saada osallistujia myös erityisryhmiin kuuluvista lapsista ja nuorista. Kasvava osallistujamäärä asettaa myös haasteita leirijärjestelyille, esimerkiksi ruokailun osalta. Jatkossa on entistä tärkeämpää organisoida aikataulu huolella, jotta leiri sujuu vähintään yhtä hyvin kuin kesällä 2011.

Leirin järjestäjään liittyvät tulokset on tässä opinnäytetyössä kerätty ainoastaan erityistä tukea tarvitsevilta lapsilta ja avustajien havainnoista. Tarpeen olisi selvittää myös kimpanvetäjien ja muiden lasten kokemuksia samasta leiristä. Se antaisi uusia näkökulmia ja auttaisi kehittämään soveltavaa leiriä laajempaa joukkoa miellyttäväksi leiriksi. On myös muistettava, että kesäleirillä 2011 oli mukana ainoastaan 8 erityistä tukea tarvitsevaa lasta, joilla oli vaihtelevat diagnoosit. Tulokset olisivat voineet olla täysin erilaiset, jos leirille olisi osallistunut esimerkiksi yhden sijasta neljä pyörätuolilla liikkuvaa lasta. Mahdollisilla tulevilla leireillä lapset voivat olla erityisen tuen tarpeeltaan täysin erilaisia. Tällöin on ehkä panostettava erilaisiin asioihin leiriä järjestettäessä, vaikka kesän 2011 hyväksi todettuja ratkaisuja ei pidäkään unohtaa.

8.2 Järjestäjän tulevaisuuden mahdollisuudet ja uhat

EKLU ry:n ja Saimaan ammattikorkeakoulun kannattaa jatkaa yhteistyötä. Tämän on tuonut esille EKLU ry:stä Lasse Heiskanen 23.8.2011 pidetyssä palaverissa, että yhteistyö on välttämätön erityistä tukea tarvitsevien lasten leirille osallistumisen kannalta. Pohdittavaksi jää, toteutuuko yhteistyö opinnäytetöinä tai projektiopintoina. Ehdottomasti kannattaa miettiä myös yhteistyötä muiden koulutusohjelmien, kuten toimintaterapian, kanssa. Avustajan ja henkilökohtaisen

avustajan rooli on koettu tärkeäksi leirillä. Se tulee ilmi myös useassa palautteessa.

Vastuu lasten lääkkeistä on hankala kysymys. Lapset eivät välttämättä muista itse ottaa lääkkeitä, mutta lääkkeistä huolehtiminen on kimpanvetäjille liian suuri vastuu. Leirille osallistuu niin paljon lapsia, ettei leirihenkilökuntakaan pysty niistä huolehtimaan. Yksi vaihtoehto on, että hoitotyön koulutusohjelman sairaanhoitajaopiskelijat tekisivät EKLU ry:lle opinnäytetyön aiheesta lääkkeitä ja hoidollinen tuen tarve leirillä.

Osa asenteellista saavutettavuutta on se, että kaikilla on halu toteuttaa kyseistä yhteistä toimintaa niin, että se on avointa kaikille (Kulttuuria kaikille – palvelu 2011). Tavoitteena on saavutettava leiri ja jokaisen ohjaajan tulee olla tästä tietoinen ja valmis tekemään parhaansa yhteisen tavoitteen toteutumiseksi. (Jun-tunen, Karinharju, Rautio, Remahl & Saari. 2008.) Suvaitsemattomuus on asia, johon kuuluu puuttua ensisijaisesti. Erilaisuudesta ja suvaitsevaisuudesta kuuluu käydä avointa keskustelua, ettei se ole tabu. Kimpanvetäjien on hyvä myös tiedostaa erityistä tukea tarvitsevien lasten osallistuminen leirille jo ilmoittautuessa, esimerkiksi merkitsemällä ilmoittautumislomakkeesta kohdan ”Tiedän, että leirille osallistuu erityistä tukea tarvitsevia lapsia ja olen valmis kohtelemaan kaikkia tasavertaisesti”.

Kimpanvetäjien vastuullisuutta on painotettava. Erittäin hyvä on jatkaa koulu-yhteistyötä esimerkiksi urheilupuistojen kanssa, koska siellä opiskelevat nuoret ovat jo suuntautuneita liikuntaan ja ohjaamiseen. Tällöin näiden opiskelijoiden osallistuminen voi myös olla opintopisteisiin sidonnainen. Yksi vaihtoehto on myös valita jokaisesta kimpasta yksi vastuuvetäjä, joka ottaisi enemmän vastuuta. Kimpanvetäjien joukosta nämä vastuukimpanvetäjät olisi hyvä haastatella, mutta ymmärrettävää on, ettei EKLU ry:llä ole resursseja haastatteluihin.

Myös yksi vaihtoehto on palkita kaikista kimpanvetäjistä yksi kimpanvetäjä, joka on ollut esimerkillinen. Palkinnoksi tästä voisi olla virallinen todistus, jossa kerrotaan rehdistä kimpanvetäjästä ja kuinka suuresta joukosta hänet on valittu. Kimpanvetäjät pystyisivät itse äänestämään esimerkillistä kimpanvetäjää ja leiri-

johto tekisi lopullisen päätöksen. Tämä ratkaisu saattaa vain olla liian kuormittava leirijohdolle leirikiireen aikana.

Leirillä oli joitakin haastavia lajeja, kuten parkour. Parkourissa maaston vaihtelut ja tasoerot hankaloittivat osallistumista. Kaikkien leiriläisten ei ollut helppo saada kiinni ohjeistuksesta, koska useampi kimppa oli samalla pisteellä yhtä aikaa. Soveltamalla kyseisetkin lajit ovat kuitenkin mahdollisia kaikille riippumatta erityisen tuen tarpeesta. Ohjaajan soveltamistaidolla on siis enemmän merkitystä kuin itse lajilla. Osassa muissakin lajeissa, kuten uinnissa, ei mietitty tarpeeksi soveltamista, mikä aiheutti joidenkin lasten jäämisen ulkopuolisiksi liikuntatilanteissa. Toisaalta toiset ohjaajat hoitivat osaltaan homman hienosti ja olivat valmiita soveltamaan liikuntatilanteita. Tulevaisuudessa ohjaajien tietoisuutta erilaisista soveltamismahdollisuuksista kannattaa lisätä. Ohjaajien kannattaa perehtyä inklusion mukaisiin toimintatapoihin. Niitä ovat avoin toiminta, soveltava toiminta, rinnakkainen toiminta, käännteinen integraatio ja erillinen toiminta (Saari ym. 2008; Alanko ym. 2004).

Havainnoissa nousi esille erityistä tukea tarvitsevien lasten ja muiden lasten väliset kohtaamisvaikeudet. Tämä tukee leirin jatkuvuutta, koska tarvitaan enemmän tilanteita ja mahdollisuuksia, että lapset sopeutuvat. Inklusioympäristön yksi parhaista puolista on lasten mahdollisuus kehittää sosiaalisia taitoja (Flewitt & Nind 2007). Erityislapset saavat mahdollisuuksia monipuoliseen liikkumiseen ja ystävyyssuhteisiin sekä oppivat samalla uusia taitoja muilta ikätovereiltaan. Vammattomat lapset oppivat puolestaan suvaitsevaisuutta ja luontevampaa suhtautumista erilaisuuteen. (Saari, Rautio & Remahl 2008.) Kohdatessaan erilaisia ihmisiä pienestä pitäen lapsista kasvaa suvaitsevaisia ja ymmärtäväisiä aikuisia. (Alanko ym. 2004.) Tuloksissa toistui myös koti-ikävä. Tämä varmasti koskee myös muita lapsia erityistä tukea tarvitsevien lasten lisäksi. Koti-ikävä on normaali reaktio, kun ollaan useampi yö pois kotoa. Siihenkin lapsilla on mahdollisuus tottua leirin avulla. Leirin järjestäjä voi yrittää ehkäistä koti-ikävän muodostumista muun muassa tarpeeksi tiivillä ja säännöllisellä aikataululla. Myös pelisääntökeskustelussa koti-ikävä kannattaa jatkossa ottaa puheeksi. Kimpanvetäjät voivat tuoda ilmi sen, että koti-ikävä on normaali

asia, jota ei tarvitse yrittää peitellä. Tämä luo myös osaltaan turvallisuuden tunnetta lasten ja kimpanvetäjien välille.

Leiri on mahtava kohtaamispaikka. Aina uudet tuulet saavat vastareaktion, mutta hyvät ideat jäävät silti elämään. Kehittämällä ja yhteistyöllä päästään pitkälle. Ajan myötä erilaisuus hyväksytään ja asenteet muuttuvat suvaitsevaisemmiksi. Saaren ym. (2008) mukaan inklusio pystyy toteutumaan lähes itsestään, mutta monesti tarvitaan esteiden tunnistamista ja niiden tietoista muuttamista. Edetessään inklusio muuttuu näkymättömäksi.

9 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS

Tutkimuksen luotettavuutta käsitellään yleensä validiteetin ja reliabiliteetin kautta. Validissa tutkimuksessa on tutkittu sitä, mitä on luvattu. Reliabiliteetti tarkoittaa tulosten toistettavuutta. Laadullisessa tutkimuksessa raportin tärkeys korostuu, koska mitä tarkemmin tutkija selostaa tutkimuksensa, sitä paremmin lukija voi arvioida tutkimuksen luotettavuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 134–141.)

9.1 Tiedonkeruumenetelmien luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta paransi se, että keräsimme aineistoa kahdella eri tutkimusmenetelmällä eli havainnoinnilla ja palautekyselyllä. Teoriatieto ja esiymmärrys ohjaavat havainnointia. Tutkijan oma tarvetila, mielenkiinto ja aiemmat kokemukset vaikuttavat havainnointiin ja siten voi syntyä havainnointi- ja tulkintavirheitä. Havainnointi on lisäksi valikoivaa, eikä sitä tiedosta itse. Valikointikin voi aiheuttaa virhettä tuloksiin. (Vilka 2006.) Havaintoja peilataan viitekehysten teoriatietoon ja vaarana on, että nähdään mitä halutaan nähdä. Havainnoinnin suuntaamiseen ja valikointiin liittyviä virheitä pyrimme välttämään suunnittelemalla havainnoinnin tarkasti ennalta. Idea käyttää SWOT-analyysia aineiston analyysia ohjaavana teoriana tuli vasta aineiston keruun jälkeen. Pohdimme, että jos olisimme jo havainnoissa ajatelleet SWOT-analysirungon mukaan, havainnointi olisi ollut liian kapeakatseista ja havainnot olisivat jääneet hyvin pelkistetyiksi. Havainnointilomakkeen avulla leiriä havainnoitiin monipuolisesti kokonaisuutena. Luotettavia tieteellisiä havaintoja voidaan tehdä vain tutkimuskohteen luonnollisessa ympäristössä ja havaintoja on aina ajateltava suhteessa havainnointitilanteeseen (Vilka 2006). Havaintoja tehtiin vain leirillä ja tulosten tulkinnassa huomioitiin leiriympäristö.

Osallistuvan havainnoinnin edellytys on, että tutkija on sisällä tutkittavassa yhteisössä. On myös eduksi tutkijalle, jos hänellä on ennalta paljon tietoa tutkittavasta kohteesta. Näin hän voi luotettavammin arvioida, miten edustava yksittäi-

nen havainto on tutkittavissa olevaan ilmiöön nähden. (Vilkkä 2006, 40–45.) Tätä ajatellen koimme tärkeäksi, että itse osallistuimme talvileirille kimpanvetäjinä. Kokemus antoi paljon tietoa leirin kulusta ja siitä, millaiset tilanteet mahdollisesti ovat haasteellisia erityistä tukea tarvitseville lapsille. Tieto helpotti havainnoinnin ennalta suunnittelua. Myös teoriatietoon perehtyminen tuki havainnointia.

Aktivoivassa osallistuvassa havainnoinnissa tutkijalla on muitakin rooleja kuin tutkijan rooli. Havaintojen teossa tärkeää on erotella tutkijan ja ihmisen roolissa tehtyjen havaintojen ero. Ihmisen roolissa tehdyt havainnot ovat subjektiivisia. Omat mieltymykset ja tunnetilat vaikuttavat havaintoihin. (Vilkkä 2006, 67–69.) Havaintojen luotettavuutta paransi, kun havaintoja oli yhden tutkijan sijasta tekemässä viisi. Tällöin saimme enemmän havaintoja, joista johtopäätökset lopulta tehtiin. Havaintojen keräämisessä lomakkeelle ilmeni sellainen ongelma, että joitakin tunnetiloja ja niiden vaihteluja oli vaikea sanoin kuvata paperille. Leirin aikana pidimme Imatran liikuntatoimen erityisliikunnanohjaajan Kirsi Mäyrän kanssa palaverin päivän päätteeksi, jolloin kävimme läpi leirin kulkua. On mahdollista, että nämä keskustelut vaikuttivat havaintoihin, kun keskustelussa kuulti toisten havainnoitsijoiden näkemyksiä ja pääsi purkamaan vahvimpia tuntemuksiaan toisille sen sijaan, että olisi kirjannut ne sellaisinaan paperille.

Palautekyselyllä selvitettiin, mitä mieltä erityislapsset olivat leirin saavutettavuudesta. Palautekyselyyn vastanneita ei havainnoinnin tapaan ohjannut teoriatieto tai tutkijan oma tarvetila, vaan he vastasivat kyselyyn subjektiivisen kokemuksensa perusteella. Palautekyselystä saatu aineisto tuki havaintoja. Palautteen keruu suoritettiin kyselyllä, koska erityislapsset olivat leirin päätyttyä eri puolilla leirialuetta omissa kimpoissaan ja aikaa oli vähän, koska esimerkiksi bussikuljetus leiriltä lähti melkein välittömästi viimeisen leiriohjelman jälkeen. Leirin puolesta ovat avustajat, eli me ja toisen opinnäytetyön tekijät, jokoivat kyselyt erityislapsille ja ohjeistivat täyttämään sen oman henkilökohtaisen avustajan tai vanhemman kanssa. Kyselyn vastauksissa näkyi, että aikuinen on täyttänyt lomakkeen esimerkiksi siten, että erityistä tukea tarvitsevasta lapsesta on puhuttu kolmannessa persoonassa. Haastatteleamalla olisimme saaneet suoraan vastauksen lapselta ja välikäsilta olisi välttytty. Kyselyn hankaluus oli se, että se olet-

taa vastaajien olevan luku- ja kirjoitustaitoisia eikä heillä ole kirjoittamista haittaavia esteitä (Tuomi & Sarajärvi 2009). Useimmat lapset tarvitsivat aikuisen apua kyselyn täytössä.

Kyselyllä ei voida tarkentaa kysymyksiä tai korjata väärinkäsityksiä. Tutkija ei myöskään tiedä, millainen sävy kirjoitetussa kommentissa on. Kyselyssä on myös vaarana, että avoimiin kysymyksiin vastataan niukkasanaisesti ja silloin tutkimus ei välttämättä anna mitään tietoa tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2009.) Pääasiassa palautekyselyn kysymykset oli ymmärretty eikä väärinkäsityksiä ilmennyt. Kyselylomaketta ei esiteltänyt, mutta haimme palautetta lomakkeesta työn ulkopuolisilta henkilöiltä. Vastausten sävyn kanssa jouduimme pohtimaan, mitä kirjoittaja oli tarkoittanut, mutta päättelimme sävyn valitun hymynaaman perusteella. Palautekyselyn täyttö leirin viimeisenä päivänä ennen kotiinlähtöä saattoi vaikuttaa siihen, että kyselyn avoimiin osioihin oli vastattu niukasti. Leirille ilmoitettiin kymmenen erityistä tukea tarvitsevaa lasta, joista yhdeksän osallistui leirille. Yksi lapsista lähti kesken leirin kotiin sairastumisen takia, joten palautekyselyyn vastasi yhteensä kahdeksan lasta (n=8). Katoa tapahtui, mutta ei merkittävästi. Tutkimuksen otos jäi kuitenkin pieneksi.

Laadullisissa tutkimuksissa otoskoko on usein pieni verrattuna määrälliseen tutkimukseen. Laadullisessa tutkimuksessa ei tähdätä tilastollisiin yleistyksiin, vaan siinä pyritään kuvaamaan jotain ilmiötä tai tapahtumaa ja ymmärtämään kyseistä ilmiötä syvemmin. (Tuomi & Sarajärvi 2009.)

9.2 Analyysin ja tulosten luotettavuus

Teorialähtöisessä sisällönanalysissa luodaan teorian perusteella kategoriat, joihin aineisto suhteutetaan (Tuomi & Sarajärvi 2009). Tällöin helposti kategorioiden sulautumaton aineisto sivuutetaan eikä sitä oteta mukaan sisällönanalysiin. Keräämämme aineisto oli helppo suhteuttaa SWOT-tekijöiden alle, eikä aineistosta jäänyt kategorioiden ulkopuolelle mielestämme mitään saavutettavuuden arvioinnin kannalta oleellista tietoa.

Analyysivaiheessa kirjoitettujen havaintojen tulkinnassa on mahdollista tulla tulkintavirheitä. Esimerkiksi ohjaaja ja kimpanvetäjä -termejä oli havaintolomakkeissa käytetty sekaisin. Tutkimuksen luotettavuutta paransi se, että pystyimme palaamaan alkuperäiseen lähteeseen ja kysymään havainnon kirjoittajalta, mitä hän tarkemmin sillä tarkoitti. Myös se, että itse osallistuimme leirille ja olimme mukana kokemassa ja näkemässä, kuinka leiri sujui, parantaa tutkimuksen luotettavuutta. Analyysin teossa teimme ensin yksilötyönä yhden vaiheen ja sitten yhdistimme näkemyksemme ryhmätyönä. Lopputuloksessa yhdistyvät kolmen tutkijan näkemykset yhden sijaan, jolloin tulos on luotettavampi. Analysointi lähtee tutkijan esiyymmärryksestä (Tuomi & Sarajärvi 2009). Kahdella kolmesta analyysin tekijästä oli kokemus kesäleiriltä. Yksi analysoija ei ollut mukana kesäleirillä, joten hän pystyi näkemään tutkimusaineiston erilaisesta näkökulmasta tavallaan ulkopuolisin silmin. Näkemyksiä yhdistellessä huomasi, että voi olla liian syvällä aineistossa eikä osaa nähdä laajempaa kokonaisuutta kuten aineistoa ulkopuolisena katseleva.

SWOT-analyysissa virheitä voivat aiheuttaa puutteellinen organisaation ja toimintaympäristön tuntemus ja uskaltamattomuus esittää kritiikkiä. SWOT-analyysi on epäonnistunut myös, jos johtopäätöksiä ja toimenpide-ehtotuksia analyysistä ei tehdä tai johtopäätökset ovat ylimalkaisia eivätkä perustu SWOT-tekijöihin. (Kamensky 2010.) Yhteistyö EKLU ry:n kanssa on sujunut hyvin ja kuten edellä on todettu, olemme tutustuneet toimintaympäristöön osallistumalla siihen itse ja osallistumalla leiripalavereihin. Kritiikki on otettu vastaan sillä ajatuksella, että sen avulla leiriä voidaan kehittää jatkossa. SWOT-tekijät ohjasivat sisällönanalyysia, ja tuloksista tehtiin johtopäätökset. Toimialasokeuden vuoksi on tärkeää, että analyysin tekoon osallistuu ihmisiä organisaation eri tasoilta sekä eri sidosryhmien edustajia organisaation ulkopuolelta (Kamensky 2010). Palautteen kysyminen leirin sujumisesta leirin järjestäjiltä olisi tuonut analyysiin vielä yhden näkökulman. Toisaalta osallistuimme EKLU ry:n lasten ja nuorten liikunnan kehittäjän Lasse Heiskasen kanssa leirin jälkeen palautekeskusteluun, jossa kuulumme leirijärjestäjän mielteitä kesäleirin saavutettavuuden toteutumisesta, ja olemme ottaneet ne huomioon analyysia tehdessämme.

9.3 Eettisyys

Opinnäytetyöhömmme liittyy useita eettisiä kysymyksiä. Koimme eettisten kysymysten pohtimisen vaikeaksi, mutta fysioterapeutin eettiset ohjeet auttavat ristiriitatilanteissa ja vaikeissa päätöksissä. Eettiset ohjeet ohjaavat ammattieettistä pohdintaa ja päätöksentekoa. (Suomen Fysioterapeutit ry, 2011)

Saavutettavuuden kannalta pohdimme, saavatko kaikki lapset tiedon leiristä. Yhteistyökumppanimme EKLU ry pyysi meitä etsimään niiden koulujen yhteystiedot, joissa on erityisopetusta, ja näiden koulujen kautta he markkinoivat leiriä. Pohdimme kuitenkin, saavuttiko tieto leiristä tavallisiin luokkiin integroidut oppilaat. Koska tietoa integroiduista lapsista ei ole yleisesti saatavilla, on kaikkien erityistä tukea tarvitsevien lasten löytäminen vaikeaa.

Fysioterapeutin eettisissä ohjeissa fysioterapeuttia veloitetaan sitoutumaan salassapitoon asiakkaan persoonaan, elämää ja terapiaa koskevissa asioissa. Kesäleirin ilmoittautumislomakkeessa kysytään lasten persoonaan ja elämään liittyviä asioita. On tärkeää, että tiedot jaetaan vain niiden ihmisten kesken, joiden on välttämätöntä tietää lasten asioista. Kaikkia leirin ohjaajia ja henkilökuntaa koskee salassapitovelvollisuus. Tästä on tärkeää mainita leiri-infossa. Leirin johtajan Lasse Heiskasen täytyi tietää, millaisia lapsia leirillä on, joten hän lukee ilmoittautumiset läpi. Me viisi opinnäytetyötä tekevää fysioterapeuttiopiskelijaa, jotka toimimme leirillä avustajina, luimme soveltavalle leirille ilmoittautuneiden lomakkeet läpi, jotta pystyimme jakamaan heidät pareittain kimppoihin. Opinnäytetyöryhmämme yksi jäsen ei osallistunut kesäleirille, joten välitimme työn tekemisen kannalta oleellisen tiedon myös hänelle. Kimpanvetäjien ja lajiohjaajien ei tarvinnut tietää kaikkia ilmoittautumislomakkeen tietoja, vaan me kerroimme heille sen, mikä heidän oli oleellista tietää lapsista.

Pohdimme vielä tehtäviämme avustajina leirillä. Missä menevät meidän tehtävienne rajat? Ilmoittautumislomakkeessa on avustajan apu erityistä tukea tarvitseville lapsille luvattu päiväsaikaan, ja jos lapsi tarvitsee avustusta yöaikaan, tulee hänellä olla henkilökohtainen avustaja. Mietimme, että jos avustajat yöpyvät leirillä, onko heidän vastuullaan huolehtia tarvittaessa erityistä tukea tarvit-

sevista lapsista, jos heillä ei ole henkilökohtaista avustajaa. Eettiset ohjeet neuvovat, että omasta jaksamisesta tulee huolehtia, jotta toiminta pysyy laadukkaana. Avustajan kuten ohjaajienkin tulee huolehtia omasta jaksamisestaan, että he voivat parhaalla mahdollisella tavalla tukea lasten osallistumista leirillä. Kimpanvetäjät nukkuvat samassa tilassa lasten kanssa. Esimerkiksi kotikäytilanteissa avustajat ovat toki valmiita huolehtimaan lapsesta, mutta jos avuntarve on suuri yöaikaan, tulee lapsella olla oma avustaja.

Avustamisessa mietitytti myös, mikä on avustajan vastuu lapsen lääkityksistä. Fysioterapeutin eettisissä ohjeissa opastetaan fysioterapeuttia tuntemaan ammattitaitonsa rajat. Avustajan tehtävä on mahdollistaa erityistä tukea tarvitsevan lapsen osallistuminen kesäleirille, mutta avustajalla ei ole hoidollista vastuuta lapsesta. Lääkehoitoon kouluttamaton henkilö voi antaa lääkkeen, jos se perustuu yhteiseen sopimukseen lääkehoitoa saavan potilaan tai hänen omaisensa kanssa. Lääkehoitoon peruskoulutukseltaan kouluttamaton henkilö voi osallistua vain luonnollista tietä (suu, nenä, silmät, korvat, peräaukko) annettavan ja ihon alle pistettävän lääkehoidon toteuttamiseen yksittäistapauksissa tai yksilökohtaisen suunnitelman ja tarvittavan lisäkoulutuksen jälkeen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011; Suomen Fysioterapeutit ry, 2011.)

Ilmoittautumislomakkeessa pyydettiin suostumusta lapsen kuvaamiseen. Opin- näytetyömme käsittelee leiriympäristön toimivuutta ja sen havainnollistamiseen käytimme työssämme valokuvia leiriltä. Vain ne lapset, joiden huoltajat ovat antaneet luvan lapsen kuvaamiseen, voivat esiintyä opinnäytetyöhömme tulevissa kuvissa. Puhelinsoitoissa kotiin ennen leiriä kerroimme, että otamme leirillä kuvia havainnollistaaksemme saavutettavuuden toteutumista opinnäytetyössämme ja opinnäytetyö tulee kaikkien nähtäväksi Theseukseen.

Osallistuva havainnointi tutkimusmenetelmänä tarkoittaa, että tulemme vaikuttamaan tutkimuskohteemme elämään. Kun soitimme erityistä tukea tarvitsevien lasten huoltajille ennen leiriä, oli tärkeää kertoa opinnäytetyön tavoitteista ja tarkoituksesta. Tällä varmistimme, että tutkittavat ovat tietoisia olevansa tutkimuksessa mukana, ja he suostuvat havainnoimiseen. Emme usko, että ennalta informoiminen vaikutti lasten käyttäytymiseen leirillä. Kenttämuistiinpanot ha-

vainnoista säilytettiin tarkasti ja tulosten tulkinnan jälkeen hävitettiin asianmu-
kaisesti samoin kuin palautekyselylomakkeet.

KUVAT

Kuva 7.1 Opasteet pääaulassa, s. 53

Kuva 7.2 Opasteet ohjaavat kimppojen majoitustiloihin, s.53

Kuva 7.3. Ruokala, s. 54

Kuva 7.4 Teipin käyttö käytävässä ja portaissa, s. 55

Kuva 7.5 Leiriolympialaiset, s. 56

Kuva 7.6 Golf, s. 60

Kuva 7.7 Frisbeegolf, s. 60

Kuva 8.1 Ohjaava opaste lajipisteelle, s. 63

KUVIOT

Kuvio 5.1 Opinnäytetyön aikataulu, s. 33

Kuvio 6.1 SWOT-analyysialusta, s. 48

Kuvio 6.2. Esimerkki teorialähtöisen sisällönanalyysin vaiheista, s. 50

LÄHTEET

- Airaksinen, T. & Vilkka, H. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.
- Alanko, R., Remahl, V. & Saari, A. (toim.) 2004. Ota minut mukaan – opas. Frenckellin kirjapaino Oy. Luettavissa pdf-muodossa.
http://www.nuorisuomi.fi/files/ns2/Koulu_PDF/otamukaan.pdf (Luettu 17.1.2011)
- Alaranta, H., Kannisto, M. & Rissanen, P. 2010. Vammaisuus ja liikunta. Teoksessa Vuori, I., Taimela, S. & Kujala, U. (toim.) Liikuntalääketiede. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 525-537.
- Ammattikorkeakoululaki (351/2003)
- Brogren Carlberg, E., Østensjø, S. & Vøllestad, N. K. 2005. The use and impact of assistive devices and environmental modifications on everyday activities and care in young children with cerebral palsy. *Disability and Rehabilitation* 27(14): 849-861.
- Chen, J. & Wu, Y. 2008. Cardiovascular Risk Factors in Chinese American Children: Associations between Overweight, Acculturation, and Physical Activity. *Journal of Pediatric Health Care*, 22(2), 103-110.
- Cushner-Weinstein, S., Berl, M., Salpekar, J. A., Johnson, J. L., Pearl, P. L., Conry, J. A., Kolodgie, M., Scully, A., Gaillard, W. D. & Weinstein, S. L. 2007. The benefits of a camp designed for children with epilepsy: Evaluating adaptive behaviors over 3 years. *Epilepsy & Behavior*, 10, 170–178.
- EKLU ry. 2011. Etelä-Karjalan liikunta ja urheilu. <http://www.eklu.fi/eklu>,
http://www.eklu.fi/lasten_ja_nuorten_liikunta (Luettu 24.1.2011)
- Flewitt, R. & Nind, M. 2007. Parents choosing to combine special and inclusive early years setting: the best of both worlds? *European Journal of Special Needs Educations*.
- Goodwin, D.L. & Staples, K. 2005. The Meaning of Summer Camp Experiences to Youths with Disabilities. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 22, 159–158.
- Häyrinen, E. & Vallo, H. 2008. Tapahtuma on tilaisuus, tapahtumamarkkinointi ja tapahtuman järjestäminen. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Invalidiliitto ry. 2009. Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus. Opas kartoituksen tilaajalle ja toteuttajalle. Invalidiliiton julkaisuja O.38.
- Juntunen, R., Karinharju, K., Rautio, S., Remahl, V. & Saari, A. 2008. Leiri kaikille lapsille. Liikuntaa kaikille lapsille -hanke.

Kamensky, M. 2010. Strateginen johtaminen menestyksen timantti. Helsinki: Talentum.

Kauravaara, K., Lakkasuo, T. & Luona-Helminen, R. 2006. Liikunta sopii kaikille: soveltavan liikunnan opas vertaisohjaajalle. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 181.

Kerola, K., Kujanpää, S. ja Timonen, T. 2000. Autismikuntoutus. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kulttuuria kaikille – palvelu. 2011. Kehittäminen ja yhteiskuntasuhteet KEHYS. Valtion taidemuseo. Mitä on saavutettavuus?
<http://www.kulttuuriakaikille.fi/saavutettavuus> (Luettu 22.1.2011)

Kummu, L. 2007. Kummajaisesta huippu-urheiluksi. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, liikuntatieteiden laitos, 13.

Ladonlahti, T., Naukkarinen, A. & Vehmas, S. 1998. Poikkeava vai erityinen? Erityispedagogiikan monet ulottuvuudet. Jyväskylä: Atena.

Lampinen, R. 2007. Omat polut! Vammaisesta lapsesta täysivaltaiseksi aikuiseksi. Helsinki: Edita.

Lappeenrannan kaupunki. 2011.
<http://www.lappeenranta.fi> (Luettu 15.1.2011)

Leinonen, A. & Mattila-Aalto, M. 2004. Esteettömään osallistumiseen – koulunkäynnin tukemisen ja ohjauksen opas. Helsinki: Työväen sivistysliitto.

Lieberman, L. J., Byrne, H., Mattern, C., Watt, C. & Fernandez-Vivo, M. 2010. Health-related fitness of youths with visual impairments. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 104, 6.

Lieberman, L. J. & Wilson, S. 2005. Effects of a Sports Camp Practicum on Attitudes toward Children with Visual Impairments and Deafblindness. *RE:view*, 36 (4), 141–153.

Lindroos, J. & Lohivesi, K. 2004. Onnistu strategiassa. Helsinki: WSOY.

Miettinen, P. 1999a. Liikunnan ja urheilun merkitys kasvavalle lapselle. Teoksessa Miettinen, P. (toim.) *Liikkuva lapsi ja nuori*. Lahti: VK-Kustannus, 125–150.

Miettinen, P. 1999b. Psykomotoriikka – tukee lapsen kokonaiskehitystä. Teoksessa Miettinen, P. (toim.) *Liikkuva lapsi ja nuori*. Lahti: VK-Kustannus, 60-74.

Misuraca, A., Gennaro, M., Lioniello, M., Duvalb, M. & Aloï, G. 1996. Summer camps for diabetic children: an experience in Campania, Italy. *Diabetes Research and Clinical Practice*, 32, 91-96.

Mälkiä, E. & Rintala, P. 2002. Uusi Erityisliikunta – Liikunnan sovellukset erityisryhmille. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 154. Helsinki.

Neter, J.E., Schokker, D.F., de Jong, E., Renders, C.M., Seidell, J.C. & Visscher, T.L.S. 2011. The Prevalence of Overweight and Obesity and Its Determinants in Children with and without Disabilities. *The Journal of Pediatrics* 158(5), 735-739.

Numminen, P. 2005. Avaa ovi lapsen maailmaan. Tampere: Pilot-kustannus Oy.

Nuori Suomi ry. 2008. Leiri kaikille lapsille – opas. Luettavissa pdf-muodossa. http://www.nuorisuomi.fi/files/ns2/erityinen%20tuki/leiri_kaikille_lapsille.pdf (Luettu 25.3.2011)

Nuori Suomi ry. 2011. Pelisääntömateriaalit. Luettavissa pdf-muodossa. <http://www.nuorisuomi.fi/pelisaantomateriaalit> (Luettu 15.1.2011)

O'Brien, A. & Sullivan, M. 2001. Inclusive Programming at Summercamp. *Parks & Recreation* 5, 66-73

Opetushallitus. 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Luettavissa pdf- ja doc – muodoissa. http://www02.oph.fi/ops/perusopetus/pops_web.pdf (Luettu 23.3.2011) Vammalan Kirjapaino.

Opetusministeriö, Lasten ja nuorten liikunnan asiantuntijaryhmä, Nuori Suomi ry. 2008. Fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille 7-18-vuotiaille. Helsinki. Luettavissa pdf-muodossa: http://www.nuorisuomi.fi/files/ns/julkaisut/080129Liikuntasuositus-kirja%28kevyt%29_08.pdf (Luettu 17.4.2011)

Opetusministeriö. 2010. Raportti kuntien erityisliikunnan tilanteesta vuonna 2009. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:17. Luettavissa pdf-muodossa. <http://www.erityisliikunta.fi/?sid=43> (Luettu 25.3.2011) Helsinki: Yliopistopaino.

Ponchillia, P.E., Armbruster, J. & Wiebold, J. 2005. The National Sports Education Camps Project: Introducing Sports Skills to Students with Visual Impairments through Short-term Specialized Instruction. *Journal of Visual Impairment & Blindness*; November 2005, 685-695.

Prellwitz, M. & Skär, L. 2006. How children with restricted mobility perceive the accessibility and usability of their home environment. *Occupational Therapy International* 13, 193-206.

Prellwitz, M. & Skär, L. 2007. Usability of playgrounds for children with different abilities. *Occupational Therapy International* 14(3), 144–155.

Saari, A. Rautio, S & Remahl, V. 2008. Kohtaamisia lasten liikunnassa. Kalevaprint.

Sit, C. H. P., McManus, A., McKenzie, T. L. & Lian, J. 2007. Physical activity levels of children in special schools. *Preventive Medicine* 45(6), 424-431.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2011.

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-4090.pdf&title=Turvallinen_laakehoito_fi.pdf (Luettu 27.3.2011)

Suomen Fysioterapeutit ry. 2011.

http://www.suomenfysioterapeutit.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=58&Itemid=58 (Luettu 27.3.2011)

Suomen YK-liitto. YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnainen pöytäkirja. Luettavissa pdf – muodossa.

http://www.ykliitto.fi/files/vammaistenoikeudet_kirjanen_net.pdf (Luettu 21.3.2011) Somero: Sälekarin kirjapaino.

Telama, R., Yang, X., Viikari, J., Välimäki, I., Wanne, O. & Raitakari, O. 2005. Physical Activity from childhood to adulthood: a 21-year tracking study. *American Journal of Preventive Medicine* 28(3), 267-273.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Valtion liikuntaneuvoston erityisliikunnan jaosto. 2007. Valtion liikuntaneuvoston erityisliikunnan jaoston työsuunnitelma 2007-2011. Saatavissa pdf-muodossa.

<http://www.erityisliikunta.fi/?sid=43> (Luettu 25.3.2011)

Valtion liikuntaneuvosto. 2011. Valtion liikuntapoliittisten toimenpiteiden vaikutusten arviointi. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011:3. Saatavissa pdf-muodossa.

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2011/liitteet/OKM3.pdf?lang=fi> (Luettu 25.3.2011) Yliopistopaino.

Vehkalahti, K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Vammala: Tammi

Vehmas, S. 2005. Vammaisuus. Johdatus historiaan, teoriaan ja etiikkaan. Helsinki: Gaudeamus.

Verhe, I. 1997. Esteettömät liikuntatilat. Liikuntapaikkajulkaisu 63. Opetusministeriö.

Wetzel, M.C., McNaboe, C. & McNaboe, K.A. 1995. A Mission Based Ecological Evaluation Of A Summer Camp For Youth With Developmental Disabilities. *Evaluation and Program Planning*, 18 (1), 37-46.

Vilkka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilkka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vuorela, N., Saha, M. & Salo, M.K. 2010. Change in prevalence of overweight and obesity in Finnish children – comparison between 1974 and 2001. *Acta Paediatrica*, 100(1), 109-115.

LIITTEET

Liite 1 Leirien esteettömyyden kartoituslomake

Liite 2 Ilmoittautumislomake

Liite 3 Palautekysely

Liite 4 Havainnointilomake

Liite 1

Leirien esteettömyyden kartoituslomake		
Leirin nimi, paikka ja ajankohta:		
Kartoittaja ja päivämäärä:		
1. Liikunta- ja muut toimintapaikat		Vaadittavat toimenpiteet ja vastuuhenkilö
pääsy tiloihin portaaton (kynnys max 2 cm)	kyllä / ei	
kaikkien käytettävien ovien ja kulkuväylien minimileveys 85 cm	kyllä / ei	
riittävä valaistus	kyllä / ei	
mahdollisuus varjoisaan paikkaan (jos toimitaan ulkona)	kyllä / ei	
wc-tilat sijaitsevat riittävän lähellä (max. 5-10 min matka)	kyllä / ei	
2. Wc- ja peseytymistilat		
wc:t on merkitty selkeästi	kyllä / ei	
tilat ovat siistit	kyllä / ei	
vähintään yksi ns. inva-wc	kyllä / ei	
peseytymistilojen yhteydessä on pukuhuoneet	kyllä / ei	
pukuhuoneissa on penkkejä ja naulakoita	kyllä / ei	
suihkutiloissa on käytössä suihkutuoli	kyllä / ei	
peseytymistilojen ovet ovat vähintään 85 cm.	kyllä / ei	
3. Välimatkat		
Välimatkat suorituspaikalta toiselle ovat kohtuulliset	kyllä / ei	
Reitit ovat turvalliset ja ne on opastettu hyvin	kyllä / ei	
Reitit ovat esteettömät	kyllä / ei	
4. Ruokailutilat		
Ruokailutiloihin pääsee esteettömästi	kyllä / ei	
Lautasen, ruokailuvälineiden ja lasien kantamiseen on tarjottimia	kyllä / ei	
Ruokalista on kaikkien luettavissa (kirjaisinkoko 14)	kyllä / ei	
Allergiat ja muut erityistarpeet huomioidaan etukäteen (myös välipalat ja retkieväät!)	kyllä / ei	
5. Retket ja vierailut		
Selvitä esteettömyys ja saavutettavuus etukäteen edellisten kriteerin pohjalta!	kyllä / ei	
6. Turvallisuussuunnitelma		
Leiristä on tehty turvallisuussuunnitelma	kyllä / ei	
Ohjeet kartoituksen tekijälle:		
Selvitä leirin ohjelma ja käytössä olevat tilat		
Välineiksi tarvitset mitan (oviaukot ja kulkuväylät), kynän ja kartoituslomakkeen		
Mitat otetaan oven kapeimmasta kohdasta		
Valaistuksen mittaamiseen ei käytetä mittaria (paitsi jos se on helposti saatavilla), yleisvalaistuksen arvioinnissa riittää tässä tapauksessa, että valo on arvioijan mielestä riittävän kirkas		
Kirjoita korjaustoimenpide-ehdotuksesi välittömästi, muuten ne unohtuvat		
Muista merkitä myös toimenpiteestä vastaava henkilö!		
Ensimmäisellä arviontikerralla aikaa menee 1-2 tuntia, jatkossa listaa tarvitsee vain päivittää		
Kartoitus lisää kaikkien leiriläisten liikkumisen sujuvuutta ja turvallisuutta!		

Liite 2 (1/2)

ILMOITTAUTUMISLOMAKE EKLU RY:N KESÄLIIKUNTALEIRILLE 2011

Tällä lomakkeella voit ilmoittautua kaikille EKLU ry:n kesän 2011 liikuntaleireille. Leirit täytetään ilmoittautumisjärjestyksessä ja sporttileirille voi osallistua 10 erityistä tukea tarvitsevaa lasta. Ilmoittautuminen päättyy 11.5.2011, jonka jälkeen ilmoitamme hyväksymisestä tekstiviestillä tai sähköpostitse viikolla 20. Täytä lomake huolella. Kaikkia tietoja käytetään luottamuksellisesti ja järjestäjiä koskee vaitiolovelvollisuus. Soveltavaa sporttileiriä on mukana järjestämässä Saimaan ammattikorkeakoulusta fysioterapeuttiopiskelijoita. He toimivat avustajina erityistä tukea tarvitseville lapsille.

Perustiedot → Erityistiedot → Lisätiedot → Valmis

Perustiedot

Leiri: sporttileiri/päiväleiri/lajileiri

Sukunimi:

Etunimet:

Syntymäaika

Osoite:

Postinumero ja -toimipaikka:

Etelä-Saimaan etukortin numero:

Osallistuuko perheestä muita sisaruksia leirille:

Kaveri, jonka kanssa lapsi haluaa samaan kimppaan:

Uimataito: 10m/25m/50m/200m/ei osaa uida

Sairaudet, allergiat, mahdollinen lääkitys:

Erikoisruokavalio:

Erityistiedot

Tarvitseeko lapsi erityistä tukea leirillä: kyllä/ei

Jos vastasit kyllä, vastaa seuraaviin kysymyksiin, muuten siirry kohtaan Lisätiedot

Kuvaus lapsen vammasta tai pitkäaikaissairaudesta / diagnoosi:

Millaista erityistä tukea lapsi tarvitsee liikuntatilanteessa:

Mahdolliset liikkumisen apuvälineet:

Millaiset kommunikoinnin valmiudet lapsella on? (puhuminen, puheen ymmärtäminen, kommunikoinnin apuvälineet)

Liite 2 (2/2)

Mikäli lapsi tarvitsee lisäksi ympärivuorokautista apua/valvontaa tai hoidollista tukea, edellytämme lapsen osallistuvan leirille henkilökohtaisen avustajan kanssa (ei aiheuta lisäkustannuksia).

Avustajan nimi:

Puhelinnumero:

Sähköpostiosoite:

Lisätiedot

Erityiset mielenkiinnonkohteet ja lapsen toivomukset leiriä kohtaan:

Harrastukset:

Aikaisemmat leirikokemukset:

Saako lasta kuvata leirillä ja kuvia käyttää leiriä koskevissa julkaisuissa? Kyllä/ei

T-paidan koko:

Mistä sait tietää leiristä:

Muut seikat, joita vastuuhjaajan tulisi tietää:

Vanhempien tai henkilön nimi, joka on tavoitettavissa lasta ja leiriä koskevissa asioissa:

Puhelinnumero:

Sähköposti:

Lisätietoja:

Lasse Heiskanen

Lasten ja nuorten liikunnan kehittäjä

Etelä-Karjalan Liikunta ja Urheilu

040 500 1849

lasse.heiskanen@eklu.fi

Kesän 2011 soveltavan sporttileirin palautekysely

Pyydämme teitä vastaamaan yhdessä vanhempanne kanssa huolella palautekyselyyn. Tällä tavalla saamme tietoa leirin onnistumisesta ja saamme tietoa kehittämistarpeista. Lomakkeen tietoja käsitellään luottamuksellisesti eikä palautekyselyyn vastannut ole tunnistettavissa. Saatuja tuloksia käytämme Saimaan ammattikorkeakoulun fysioterapian koulutusohjelman opinnäytetyössä, kun arvioimme leirin onnistumista opinnäytetyömme kannalta.

Ohjeet:

Kysymyksiin vastataan ympyröimällä kasvokuva, joka kuvaa eniten vastaustasi. Jokaisen kysymyksen jälkeen on tyhjää tilaa, johon tarkennetaan vastausta.

Vihreä kasvo kertoo, että olet kysyttyyn asiaan ollut lähes koko leirin ajan tyytyväinen.

Keltainen kasvo kertoo, että olet kysyttyyn asiaan ollut välillä tyytyväinen ja välillä

Sininen kasvo kertoo, että olet kysyttyyn asiaan ollut lähes koko leirin ajan pettynyt.

Kiitämme vastauksestanne ja mukavaa kesän jatkoa!

Fysioterapian koulutusohjelman opinnäytetyöryhmä:

Minna Mattila (minna.mattila@student.saimia.fi),

Heidi Nousiainen (heidi.nousiainen@student.saimia.fi) ja

Saara Putkonen (saara.putkonen@student.saimia.fi)

Liite 3 (2/2)

1. Miten sinut huomioitiin omassa kimpassa?

2. Miten kimp pasi otti sinut kaikkeen tekemiseen mukaan?

3. Miten pääsit liikkumaan rakennuksista toiseen?

4. Miten ruokailu onnistui?

5. Miten peseytyminen onnistui leirillä?

6. Miten wc:ssä käyminen mielestäsi onnistui?

7. Miten yöpyminen onnistui leirillä järjestetyissä tiloissa?

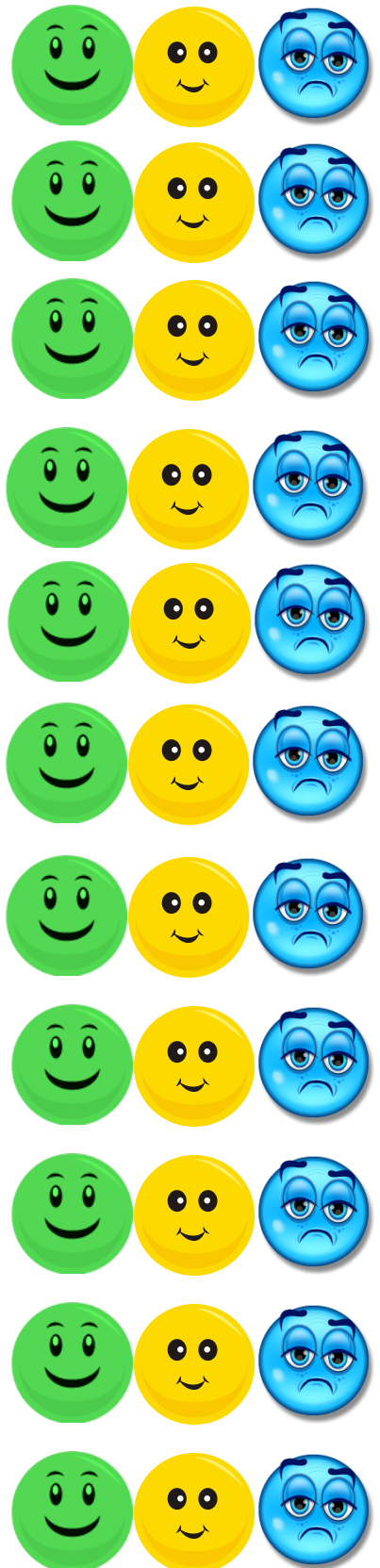
8. Miten pystyit osallistumaan kaikkeen leirillä järjestettyyn toimintaan?

9. Miten koit avustamisen määrän leirin aikana?

10. Mitä mieltä olet leirille uudelleen osallistumisesta?

11. Miten koit ilmoittautumisen sujuvuuden?

12. Mistä sait tiedon leiristä?

Liite 4 (1/3)

Havainnointilomake

Miten Pelisääntökeskustelu sujui?

Kuinka toiset lapset suhtautuivat erityistukea tarvitseviin lapsiin Pelisääntökeskustelun jälkeen?

Kuinka kimpanvetäjät suhtautuivat erityistukea tarvitseviin lapsiin?

Kuinka erityistä tukea tarvitsevat lapset näyttivät viihtyvän leirillä?

Liite 4 (3/3)

Kuinka ruokailussa toimiminen sujui? Mitkä asiat tukivat mahdollisimman itse-
näistä ruokailussa toimimista?

Mitkä mahdollisesti vaikeuttivat?

Miten wc- ja pesutiloissa toimiminen onnistui?
